

fehér galamb ült virágzó ágon
 s fekete szemének tükrében
 az eljövendő idő reszketett
 villant dörrent
 s hófehér tolla vért könnyezett
 csend borult a remegő barkaágra
 gyilkos osont
 a pap megtörte a kenyeret
 s felzúgtak nehéz harangok
 hirdetve hogy az emberfia
 ma megint feltámadott

(Habos László: Húsvét napján)

(Simon András grafikája)

KOINONIA
XXVII. évfolyam 4. szám
2020. április

Bulányi Gy.: Húsvét	4343
Bulányi Gy.: Van egy barátom	4344
Turiák I.: Bokor – barátság...	4345
Farkas I.: Janó és a halak	4347
Király I.: Testvérbarátság	4349
Márai S.: A barátságról	4351
Hamvas B.: A barátság	4351
Bulányi Gy.: K.I.O. - részletek	4352
Németh P.: Homília	4355
Papp M.: Jézus és a barátság	4356
Bulányi Gy.: Adyligeti homília	4357
Farkas I.: Gondolatok a barátságához	4359
Merza J.: A kisközösség...	4362
Orbán P.: Ígéret	4365
Faragó F.: Tanyai szilánkok...	4365
Miklovicz L.: Homília	4366

BULÁNYI GYÖRGY
HÚSVÉT...

Semmit sem tudok Húsvétkor Jézusról mondani, ha nem engesztelte ki irántunk halálával a ránk engesztelhetetlenül haragvó Istent? Ha vérével nem mosta le rólunk az ősbűn szennyét, s nem nyitotta meg végre számunkra a százezer esztendőnkig zárva maradt mennynek a kapuját? Azt hiszem, legalább három dolgot tudok mégis mondani.

Az első az, hogy megszabadultam egy olyan Istentől, aki félmillió esztendővel ezelőtt történt évai gyümölcs-szakításért még kétezer éve is haragudott, s többek között rám is, aki millió és milliárd embertársammal ott sem voltunk a kertben, nem is tudnánk az egész gyümölcsszakítási történetről, ha kb. háromezer éve le nem írja a Teremtés könyve.

Megszabadulok egy szörnyeteg istentől, aki bűnösnek nyilvánít engem már akkor, amikor még meg sem születtem. Megszabadít egy szörnyeteg Istentől, aki Fia véres halála ellenében hajlandó csak

kiegészítelődni velem s akárkivel, s nem pokolra vágni minket.

A második, amit mondani tudok, hogy bemutatom Jézus alakját, akivel tervezhet a Kaifás olyan gyalázatot, amilyen csak egy főpaptól telik ki, de Jézus rendületlenül bízik őt szerető Atyjában, akármint is csinál vele a főpap. Hűséges marad Istenéjez akkor is, ha a főpap Isten nevében és Isten nagyobb dicsőségére sérti őt, és viszi a halálba.

S végül beszélek az Isten gondolatait képviselőknek örök diadaláról, Arról, hogy hazudhatik a főpap annyit, amennyit akar, szaggathatja képmutatón ruháját úgy, ahogy akarja, összesen azért tudunk róla, hogy a világon volt, mert ezeket az aljasságokat elkövette Jézussal. Ezzel szemben Jézus diadalmasan felkel sírjából, s ő a történelem legelőbb, és legmegbecsültebb embere, és senki sem mérkőzhetik vele.

S ha művész lennék, őt festeném, őt vésném, őt verselném, őt dalolnám, őt muzsikálnám, hogy méltó húsvéti éneket énekeljek neki. De mindez nem vagyok, s így csak ideírom a magyar irodalom legkülönb Jézust interpretáló versének szerzőjét és címét: *Sinka István: Virágballada*; no meg pár sorát:

Amikor hát jött a hajnal:

a hét gonosz kondás

kikereste a sár alól

s így lett Virág András

televényföldje a fának

s ágya száz új ibolyának

(Simon András grafikája)

BULÁNYI GYÖRGY

VAN EGY BARÁTOM

Van egy barátom. Van azért több is. De ez másmilyen. Nem ötven-hatvan, vagy harminc-nyolcvan éve szereztem, csak az ezredvégen. Neki még nincs velem egészen tele a hócipője. Vele még azt is megengedhetem magamnak, hogy panaszkodom. Mi bajom van? Csak annyi, hogy nem tudok népet gyűjteni. Népet? Hát nem tudom, hogy nem népet kell gyűjteni, hanem tanítványt? Hát én ne tudnám?! De ahhoz, hogy tanítványt gyűjthessek, jó, ha van egy halastó, amelyben szépen növekednek a halak, amíg kifoghatom s beemelhetem őket egy kisközösségbe. Hát azt panaszoltam fel a barátomnak, hogy ehhez a halastó építéshez nem értek. Mára Dombi Feri lett a bezzeggyerek számomra: Bezzeg, ha elmegyek a hó utolsó vasárnapján Inárcsra, ott van két-három-négyszáz ember is a misén. Én pedig a széphalmiak jóvoltából már három éve rontom a levegőt náluk, s csak tízekben számolhatok s nem százakban – s ott is csinján, hamar befejezhetem a számolást. Ha negyven ember eljön a misére, az már sok és reménykedhetem, hogy most már végre beindul a növekedési folyamat, de a következő vasárnap megint csak 25-en vagyunk.

Pedig hetenként háromszor is leülök a szövegszerkesztő elé, hogy az összeszerkessze nekem a következő vasárnapi prédikációt. Nemegyszer két-három órát is kotlok rajta, s mire végre felállhatok, de csatatér van körülöttem a szakirodalomból, csak győzzem utána helyére rakni a leszedett könyveket. Pedig a hallgatóság, ha háromnegyed hatkor eszébe jut az adyligeti mise, még hatra odaér, s hét óra után egy pár perccel már vacsorálhat is. *Bezzeg* Dombi Feri népének el kell indulnia Tiszaújvárosról, Szentesről, Kecelről, Fertődről s honnan nem – már jókor felébredés után, hogy 13 órára Inárcson legyen, aztán ott tanyázhatik sötétedésig, s jó, ha este nyolcra hazaér. A széphalmiakon kívül, akik meghívtak engem, csaltam oda én már legalább ötven embert. Egyszer-kétszer jönnek, aztán három hónap múlva esetleg újra. Nem hoznak senkit, inkább maguk is otthon maradnak. Pedig a halastó olyan, hogy abból nem lehet kifolyni, azt kell enniük a halaknak, amit ott adnak. Ettől nőnének meg szépen, ettől lennének csoportba hívhatók, ha még nincsenek benne. De alkalmi belátogatásból sohasem lesz nagyhal, akarom mondani: tanítvány. Csak ha megtetszik nekik a halastó, s egy idő után többre is vágnak, mint heti egy órára. Enélkül pedig a belátogatók maradnak közönség, s nem lesznek sohasem közösség. Ennyi sirám után annak, aki jól ismeri irodalmunkat, eszébe juthat, amit Arany írt fel 1878-ban egy akadémiai papírszeletre:

Szegény Bálint Gábor, / Boldogtalan góbé;

Amennyit te szenvedsz, / Mi ahhoz a Jóbé!

De hát semmi a szenvedés, ha van az embernek egy értő szívű jóbarátja. Mert annak részvét van a szívében, és segít. Segít, mert mondja... Mit mond? Azt, hogy *Ne csodálkozzál! S most jön a segítő a többi segítő szöveg: Hát mert mindig csak ostorozol, korbácsolsz! És mindezt a szeretet nevében. Hát micsoda pedagógia ez? Simogatni, dicsérni is kell az embereket. Meglátszik, hogy nincs feleséged. Az ám a nevelőiskola! Ott nem él meg az ember gyereke ilyen módszerekkel...* Nem volt bekapcsolva a magnó. Ha be lett volna kapcsolva, akkor egész segítség-tömegét rátok zúdíthatnám. Folyt belőle a segítség még bőséggel, de annyi volt a lényege, amennyit elmondtam.

De hát az én szájam is tele van ám foggal, vagy legalább is két fogsorral, s válaszoltam. Misztótfalusi Kis Miklós módjára, aki 1968-ban *Kolosváratt* meg is jelentette könyvét, melynek címe: *Maga személyének mentsége*. Hogyan védtem magam személyét? Így: Nincsen igazad. Én vagyok a világ legudvariasabb embere. Egyáltalán is, de különösen vagy legalább is nagy nyilvánosság előtt, például, ha prédikálok. Én nem tehetek arról, hogy Jézus azt bízta rám, hogy azt mondjam, amit ő is mondott, s én még jóval szelídebb hangszerelemben mondom, mint ő. De azért azt mondom, amit tanultam tőle. Tudnék én Adyiligeten mást is mondani. Olyanokat, hogy kedves híveim, nemes ambícióval induljatok képviselőnek a választásokon, mert ki tudná megmenteni a hazát más, mint az igaz katolikusok. Meg olyat, hogy vállalkozatok s gazdagodjatok, mert Isten megáld titeket minden vállalkozástokban, ha elvégzitek Jézus szent Szíve tiszteletére a nagykilencedet, azaz kilenc hónapon keresztül, s egyet sem kihagyva, minden első pénteken meggyóntok, szentáldozáshoz járultok és a pápa szándékára egy Miatyánkot s egy Üdvözlégyet imádkoztok. Tudnám mondani ezt is, eleget gyakoroltam gyerekkoromban jezsuita családi gyóntatónk hatására a szülői házban. Meg olyat, hogy tartsatok imahadjáratot, s tartsátok szárazon a puskaport, mert Isten s a Magyarok Nagyasszonya bizony kimódolja nektek, hogy Szent István országa a Kárpátoktól le az Adriáig megint egybe s a miénk legyen stb. Azt hiszem, megszapornának hallgatóim, s mondanák: Ez már aztán döfi! Ez az öregpap tudja, hogy mi a csizió, s mi kell az ájtatos magyarnak. Talán még a fiatalok is jönnének lelkes szavamat hallgatni.

Tudnék, de nem tudok. Különben is, ha ilyesfélét tudnék, nem is akarnám feltölteni az adyiligeti kis kápolnát, mert betölthetném ifjú hangommal s orgánomommal az esztergomi, az egi meg budapesti bazilikát. De hát nem tudok. Csak azt tudom mondani, hogy legyetek kicsik, szegények és szelídek. Hogy mossátok egymás lábát, gyámolítsátok a szegényt, s

törekedjete az egy dénárra, s viseljétek el, ha valaki arcul ver titeket. S nekem még mézes madzagom sincs, mint volt Jézusnak: a kézrátételes gyógyítás. Mert ha ma élne közöttünk, az Sztk-ba járna ő is. Keserűen – ostorozva, korbácsolva – mondta is: *ha csodákat nem láttok, nem hisztek*. Mert Isten Országa nincs attól, hogy valaki nem hal meg idejében, hanem még túl a nyolcvanon is itt rontja a levegőt köztünk. Isten Országa csak attól lenne, ha meg tudnók csinálni azokat, amiket mondtam.

Az az én ostromom meg korbácsom, hogy azt mondom, amit rám bíztak. Dicsérek én szívesen agyba-főbe. A széphalmiaktól el vagyok ragadtatva, mert ők hamarabb fedezték fel Dévát, mint én. Hoznák ők is ide azokat, akik nekik a legdrágábbak: a gyerekeiket, de nem tudják. Miért nem tudják? Hát csak azért nem, amit a péceli énekkaros mondott már jó negyven éve Bandi bácsinak: *Igaza van ennek az ürgének, de ki tudja ezt megcsinálni?! S ha nem tudjuk, minek jöjjünk? Minek búsítsuk magunkat?*

Ilyesmiket mondtam a barátomnak. Nem volt ideje válaszolni, mert sietnie kellett neki *dolgozósba*. Az *István, a király* rock-opera *Te kit választanál?* melódiájára kérdezem: Testvérem, te mit mondanál ennek a panaszkodónak? Hogy könnyebb legyen válaszolnotok, befejezésül még elmesélek egy viccet az *átkos* utolsó éveiből. Volt egy anygalka. Ahol csak szomorúságot látott, odarepült és segített. Nagyon sokaknak. Egyszer csak meglátja Kádár elvtársat is, amint ül a Duna-partnak a parlamenthez közeleső lépcsőjén. Zsebkendő a kezében, s törölgeti az orrát meg a szemét. Odarepül az anygalka, s megkérdi tőle, hogy miért sír. Kádár meg csak mondja, mondja tenger bánatát – vég nélkül. Az anygalka meg hallgatja. Aztán leül melléje, és együtt sírnak.

2002. január 22.

TURIÁK ILDIKÓ

BOKOR = BARÁTSÁG MI A BOKOR? KIK ALKOTJÁK A BOKROT?

TURIÁK ILDIKÓ DEMECZKY JENŐ
KÉRDÉSEIRE VÁLASZOLT

Sokféle önmeghatározással, önértelmezéssel kísérleteztünk az évtizedek során. Számomra a legkedvesebb és legtalálhatóbb közülük az, amely szerint a Bokor = barátság. Igen, közös eszmények, közös célok, közös törekvések, közös kínládások és közös eredmények jegyében egybekovácsolódó szeretetszálak változó formában megjelenő szövevényének gondolom

a Bokrot. A szeretet-Istenbe vetett közös hitünk és a szeretet életének élni akarása az, ami szimpátiát vált ki, barátságot ébreszt és tart fenn bennünk egymás iránt. A Bokrot férfiak és nők, családosok és magányosak, öregek és fiatalok, papok és civilek, én, te és ők, azaz mi alkotjuk. Mi, akik az imént mondottak szerinti barátságot valamikor megkötöttük egymással, és azt nem bontottuk fel. A Bokornak az a szelete, amelyet te és én jelentünk, úgy harminc évvel ezelőtt, az első közösségi találkozónkon született. Természetesen nem gyakran alakul ki ilyen viharos gyorsasággal Bokrot építő barátság, mint akkor és ott Debreczeni Zsuzsa, te és én között. De, ahol egyáltalán nem alakul ki, ott, azt hiszem, nincs is Bokor.

Mit jelent a Bokor a magyar katolikus egyház, a magyar társadalom számára? Mit jelent a keleteurópai térség, a világegyház, az emberiség számára?

Attól függ, mikor! Azt gondolom ugyanis, hogy nem lehet egységes feleletet adni a kérdésre a Bokor születésétől majdani jövőnk végezetéig. Kezdetben a magyar katolikus egyház számára azon reménységek egyike - talán legjelentősebbje - volt a születő Bokor, amelyek az ateista diktatúra teremtette feltételek közötti fennmaradás ígérését hordozták. A világegyház is így tekintett ránk. Az üldözöttség állapota azonban olyan felismerésekre is elvezetett bennünket, amelyek már sokkal messzebbre vittek az egyház egyszerű túlélésének biztosításánál. Gyökeresen átalakult az evangéliumot-értésünk. Többé már nem múló, s remélhetőleg mihamarabb elmúló állapotnak tekintettük a hatalomból való kicsöppenésünket és üldözöttségünket. Rá kellett döbbernünk, hogy a Jézus-követés és a hatalom kibékíthetetlen ellentétben van egymással, s hogy a hamisítatlan Örömhír mindig és mindenhol üldöztetésben részesül a hatalmasok részéről. Nem egyébért, csak azért, mert szavával, sőt pusztá létével is megkérdőjelezi annak erkölcsösségét, kikezdi alapjait: a gazdagságot és az erőszakot. Egyre inkább kezdtük felfedezni, hogy Isten ügye nem csak a papok, hanem minden keresztény ügye. Mindezzel rossz lelkiismeretet okoztunk a hazai egyháznak. S miközben fessegettük a pofonosládát, valószínűleg a nálunk kevésbé szemtelenség számára is tágitottuk a mozgásteret. A világegyház, Európa, ezekben az években nemigen tudott rólunk. Csak az utóbbi évtizedben kezdtek átszivárogni az információk rólunk a vasfüggönyön túlra. A Vatikán persze korábban is rendelkezett a kelet-európai térségben élőkről. De a mi

fajtánkra nem sok gondot fordított. Neki az volt fontos, hogy püspököket nevezhessen ki, hogy papokat szentelhessenek s mehessen a liturgia a templomokban. Fókuszba akkor kerültünk, amikor Lékai bíboros állami nyomásra hajtóvadászatot indított ellenünk. Ekkor mártirokból egyszerre eretnekgyanus elemekké lettünk. Ez a mai napig sem változott, a rendszerváltást követően sem. Nem is csodálkozom rajta. Az egyház ismét kezdi meglelni helyét a hatalom sáncai mögött, s ebben mind felismeréseink, mind önálló magatartásunk rendkívül kellemetlenül érinti. Felelőségünk, vagy jelentéktelenségünk persze nem ezen fordul. Az a kérdés, hogy van-e

mondanivalónk Európa, sőt az emberiség gondjaira? Úgy gondolom, hogy az evangéliumokban alapvető kérdésekre találunk választ. Ha csak az arányosságot betartaná az emberiség: ne tedd azt másnak, amit nem kívánsz magadnak és tedd azt másnak is, amit magadnak kívánsz ...! Ha legalább a keresztények letennék, sőt fel sem vennék a fegyvert ... ! Ha megosztanák azt, amijük van, azokkal, akiknek náluk kevesebbje van ... ! Ha kiszállnának a hatalomért folyó csatározásból ... bizony nagyon megváltozna a Föld arculata. Az a kérdés, hogy a feleleteket elég széles körben, életet átalakítóan ismertekké tudjuk-e tenni? Az a kérdés, hogy az elméleti válaszainkat milyen sikerrel ültetjük át mások számára is modellértékű gyakorlatba? Az a kérdés, hogy az újabb problémákra születnek-e további, új, naprakész feleletek?

Mit jelent neked a Bokor? Kik alkotják számodra a Bokrot?

Az evangéliumhoz igazított élet annyira különbözik a világban megszokottól, hogy ezt a másságot tartósan alig-alig lehetne elviselni baráti-közösségi háttér nélkül. Enélkül könnyen alkalmazkodnánk a többség normáihoz. A Bokor számomra olyan barátokat jelent, akik mások akarnak és mernek lenni, mint a környezetük, akárcsak magam is. Ez biztatás is és védelem is. Elvileg a Bokrot mindazok jelentik számomra, akikkel a közös látás és közös törekvés összeköt. Gyakorlatilag azonban közülük csak azok, akikkel valóban személyes kapcsolatban vagyok, akikkel valóban létrejön a biztató és védő közösség.

Hogyan kerültél a Bokorba? Hogyan kapcsolódsz ma a Bokorhoz?

Huszedik évemben, új munkahelyemen, egy rendkívül szimpatikus kolléganőre találtam. Trásy Éva volt az. Szinte napok alatt barátokká lettünk. Ő már a Bokor történetének kezdetén is idetartozott. Az ötvenes években a Bokrot összetartó szálak elszakadtak, összezilálódott mindenkinél, nála is. Ő ezidőtájt szövögette újra a maga szálait a börtönből nem sokkal korábban kikerült Gyurka bácsival való beszélgetések révén. Gyurka bácsi akkor írta a KIO-t. Éva pedig tele volt a születő mű kérdéseivel, gondolataival. Megosztotta velem is. Talán sem előtte, sem utána nem tapasztaltam az új felfedezésének azt az örömet, izgalmát, amit együtt átéltünk. Végül az ő vendégeként, nála találkoztam Gyurka bácsival s ettől kezdve már az evangéliumi tájakon tett felfedező utazások a vele való beszélgetések keretében folytatódtak tovább. Kb. egymásfél év után a négyszemközti találkozás helyett Gyurka bácsi összehozott két hozzám hasonló korú fiatallal. De ezt már nem mesélem el, hiszen az egyikük te voltál, a másik Debreczeni Zsuzsa. Gondolom, nektek is felejthetetlen élmény maradt ez az első, Gyurka bácsi tabáni albérletében lezajlott közösségi találkozó. Úgy emlékszem, alig akartunk elválni egymástól. Még órákat sétáltunk s beszélgettünk utána is, pedig életünkben mindhárman először láttuk egymást. Nos, így kezdődött, közel harminc éve. Az első közösségek az idők folyamán átalakultak. Ma már, mi hárman, nem tartozunk egy alapközösségbe. Én a Gyökér II. nevezetű közösség tagja vagyok, s mivel már elég régóta vagyok fiatal, meghívtak az Öregek tanácsába is. Ugyancsak elég nagy múltú, már nem éppen tizenévesekből áll az általam vezetett közösség is.

Életed milyen értékeit szeretnéd minél teljesebben fölkinálni bokros barátaidnak? Mi hiányozna a Bokorból, ha Te nem tartoznál bele?

Ilyen kérdésre nehéz az embernek önmagának válaszolnia. Meglehetősen szürke kis verébnék tartom magamat. Talán a szívem, a másokra ráhangolódni, másokat megérteni tudásom az én leghasználhatóbb, Istentől kapott talentumom. De soha nem mérlegettem, hogy hol és mennyiben vagyok igazán fontos. Lehet, hogy helytelenül.

Miért vagy büszke a Bokorra? Miért szégyenkezel miatta?

A barátaim életében felcsillanó minden igaz értékre őszintén, szívből büszke vagyok. A szeretetben élő családokra, az igaz emberekké cseperedő gyerekekre, a szerény életvitelre, az okos tanulmányokra, az évek

múlva is szeretetben együttlévő és utódokat nevelő közösségekre. Büszke vagyok az abba nem hagyott küzdelmekre az igazabb, szentebb életért. Büszke vagyok a Baracskát megjárt testvérek áldozatával kivívott polgári szolgálatra. Mivel nem vagyok vak, észreveszem a hibáinkat is. Nemcsak a magamét, hanem - sajnos - a másokét is. Olykor mérgeledöm, máskor szomorkodom és szégyenkezem miattuk. De rövid ideig tart csupán, csak a saját hibáim - bűneim azok, amelyekre hosszasan emlékszem és szégyenkezem felettük. De ahogyan nehéz nekem általában Bokor-értékekről beszélni, inkább a Bokor-tagok, barátaim értékeiről tudnék, ugyanúgy nem tudok Bokorhiányosságokról sem általában szólni.

Mit szeretnél még elérni a Bokorban? A Bokornak, nekünk, önmagunkra kellene találnunk ebben a rendszerváltás utáni új világban. A diktatúrában volt másoknak is fölkinálható, működő életstratégiánk, a kapitalizmusban, a demokráciában nincs még.

FARKAS ISTVÁN

JANÓ ÉS A HALAK ELBESZÉLÉS EGY BARÁTSÁGRÓL (RÉSZLET)

A hajtás rendesen indult, mint mindig. A falu fölötti cseres szélén helyezkedtek el, a hosszúhegyi nyiladék sarkán. A következő vadász vagy száz méternyire ácsorgott tőlük. Látták a kalapját, no meg a füstfelleget, melyet folyamatosan eregetett magából. A táj csendes volt. Alattuk a kukoricásban még semmi sem mozgott és a kukoricán túl a falu kéményeiből kigyózó füst beterítette a völgyet, majd hosszú, vékony csík formájában kanyargott le Vörösvár irányába. Leghátul a ködös távolban a Csúcshegy kúpja emelkedett. A többi beleveszett a téli párába és füstbe. Milyen békés és nyugodt a táj innen felülről — gondolta János, de a gondolatai aggodalmaskodó részét nem engedte kibontakozni. Már szinte automatikusan állt rá pozitív gondolatokra. A gondot, töprengést igyekezett akkorra hagyni, amikor már úgy sem lehet kikerülni. Akkor aztán ha tudta nekiállt, megoldotta és lépett egyet tovább. A koma csöndben volt. Látszott rajta, hogy mondaná, ami nyomja az oldalát, de még várt. Ő meg nem sürgette. Lent a faluban megszólalt a harang. Pista, mintha csak erre várt volna. Megemelte a kalapját és belefogott.

- Van egy barátom! — kezdte lelkesen.

- Tudom — mondta János, a Mihalec Józsi, mi van vele?

- Nem, nem rá gondoltam. Igen, ő a barátom

gyermekkorom óta. De van egy új barátom.

- Nofene — mondta János és egy kis féltékenység szorult be a szíve tájkára, mert úgy gondolta ők is jó barátok lettek az utóbbi időben. — Aztán ki az? — kérdezte.

- A nevét nem mondhatom meg, mert kinevetnél. Úgyis rájössz magadtól, mint ahogy én is rájöttem. Tudod az egészről a svéd tehet — vágott bele most már határozottan Pista.

Áradt belőle a szó, mintha nem is ő beszélne. János csak hallgatta, hallgatta és egyre jobban csodálkozott. Ezt a Pistát nem ismerte. Szeme csillogott, arcán mindvégig átszellemült mosoly ült. Még a hajtásról is megfélemedezett. Kezével hadonászott, a hangját is felemelte néha. Még a szomszéd vadász is kidugta a fejét egyszer a bozótból, hogy mi történik odaát. A disznók pedig nem jöttek. Valaminek történnie kellett, gondolta egy percre János, de nem tudott elszakadni Pista történetétől. Ő pedig mesélt, mesélt és már majdnem táncra perdült lelkesedésében, mikor lenn a falu szélén megszólalt a vadászatot lefűjő kürtszó. Pista hangja egy percre elakadt.

— Mi történhetett, hiszen még el sem indult a hajtás? — kérdezte, de erre János sem tudott mit válaszolni. De nem is akart. Csöndesen ácsorgott a koma mellett és gondolkodott.

Ez hihetetlen — gondolta. Ő még sohasem tapasztalta, hogy egy idegen, számára ismeretlen arc jelent volna meg nekik a vadlesen. Igen, néha beugrott Ágnes arca, vagy az egyik gyereké, néha a svédé is, de az az arc nem. Azt az arcot nem ismerte. Képet már látott róla, szobrot még többet, de sohasem próbálta meg elképzelni, hogy milyen is valóban. Nem is látta értelmét. Az egész csak egy régi, vagy igaz, vagy sem mesének gondolta, aminek ugyan volt hatása rá, de a körülötte lévő hívőket, templomjárókat ugyanolyannak találta, mint a hitetleneket, kocsmajárókat — talán csak egy kicsit kevesebbet káromkodtak és vasárnaponként a faluban két sarokkal tovább mentek. A gondjaik, bajaik is ugyanazok voltak és ugyanúgy nem találtak megoldást rájuk, mint amazok. A papot már sokszor hallotta beszélni, de még annak sem volt rá olyan hatása, mint most Pista szavainak.

Pistából áradt a lelkesedés, a hit, a bizalom. Olyan volt, mint aki szerelmes, mint aki nem új barát, hanem új szerelmesre talált. Szavaiban is keveredtek a "komoly", "segítőkéz", "megbízható", "türelmes" baráti jelzők a "szelíd", "mosolygós", "kedves", "odaadó" szerelmi jelzőkkel. Eleinte nem értette, miért nevezte Pista barátjának, hiszen csak egy képzelet, egy látomás volt, igaz hogy a svéd módszerének köszönhetően egy folyamatos, bármikor megjelenő látomás, de aztán megértette, hogy végül is az ember nem is képzelhet el ideálisabb barátot. Közös az érdeklődésük — minden érdekli, ami Pistát, ismeri Pista gondolatait is — számtalanszor megválaszolta a kérdését, mielőtt az elhangzott volna, nem tolakodó — sohasem vág bele

Pista szavaiba, ha nincsenek együtt, akkor is minden gondolatuk közös és látják is egymást. Nincsenek egymás előtt titkaik, mert Pista minden gondolatát, érzését megosztja vele. De, hogy éppen ő jelentse ki, hogy most már barátjának fogadja a komát, mert az már mindent tud róla? — Ez azért egy kicsit túlzás!

- Mondd, honnan tudsz te mindent róla és mi az a minden, amit tudsz? — kérdezte fáradt lassúsággal, mert mintha mázsás súlyok nyomták volna a mellét.

— Én is azt kérdeztem tőle és akkor elmagyarázta szép sorjában, végig az életemen, hogy hol és mikor mire tanított meg. Miért éppen most jött el az ideje, hogy ne csak tudjam a dolgokat, hanem meg is lássam őt, mint a barátomat. Elmesélte, hogy mire tanított, amikor öt évesen leestem a székéről, mikor apám meghalt, mikor hónapokig nyomtam az ágyat azzal a fertőzéssel, de elmesélte azt is, hogy miért kellett annyi lányt megismernem, míg Julira rátaláltam. Hol volt ő, amíg favágó voltam és mit segített a gyerekek nevelésével kapcsolatban. Mesélt a templomba járás, az áldozás, a gyónás értelméről és abban az ő szerepéről. Mesélt a rokonaimról, rólad, a papról és a svéd módszerét is a helyére tette. Minden arra szolgált, hogy őt megismerjem és hogy most barátjává fogadhasson.

- Értem — mondta kicsit bizonytalanul János, mint aki most hall először a differenciál egyenletekről — , de miért jó ez nektek, neki és neked, ez a barátság. Az ilyen barátot nagyon meg kellene becsülni, óva, féltve kellene rá vigyázni, de úgy gondolom, erre neked vajmi kevés idő marad. Márpedig egy ilyen barátság mindennél és mindenkinél többet érhet, már ha igaz ez az egész. Ennek csak akkor van értelme, ha nem egy hétig, egy hónapig, egy évig tart. Ő már bizonyított, több mint harminc éven át kitartott melletted, de te? Mit fogsz tenni, hogy el ne veszítsd? És mit mondasz Julinak, mit a gyerekeknek, az anyósodról nem is beszélve?

Sokat kérdezel egyszerre mondta mosolyogva Pista. Ezekre a kérdésekre is mind megadta a választ, de ezeket mindenkinek magának kell tőle megkérdezni, mert azt is elárulta, hogy ő mindenkinek a barátja akar lenni. Nincs más célja és az életének sincs más értelme. Azért van itt velünk és azért tanít bennünket, hogy barátainvá legyünk. Persze nem akarunk ellenére, hanem szabadon döntve mellette. Másképp értelmetlen és hazug az egész. Milyen barátság az, amely kényszer alatt születik? Az pedig, hogy neked miért jó? Elmondhatnám, de jobb, ha te magadtól jössz rá. Most még kinevetnél, ha azt elmondanám, hogy az egész, amiben élsz, a világ, a család, a falu, az ország értelmetlen, céltalan és nélküle halálra van ítélve. Az anyósom pedig..., hát igen. Ott ül minden reggel a templomban. Ha ő nem veszi észre, hogy ki ül mellette nap mint nap, ki beszél hozzá, ki jelenik meg az átváltozáskor személyesen napról napra, akkor el kell vinnem szemorvoshoz, azaz a barátomhoz, mivel szemorvos is. És a gyerekek? Hát igen. Velük szemben sok az adósságom. Sokáig azt hittem, hogy elég, ha az

ember szereti a feleségét, a többi aztán megy magától. Pedig a neheze csak ezután következik. Most már tudom, hogy önmagában már az is csoda, ha az asszony egészségesnek szüli meg őket. Még nagyobb csoda, ha az ember eteti, ápolja, gondozza, azaz van ideje, pénze a gondozásra, ápolásra. De az már aztán világrengető dolog, ha az ember még arra is szakít időt ebben a rohanásban, hogy figyelje, nézze őket, hogy játsszon velük, hogy ne akarjon minden áron valami jobbat faragni belőlük, mint ő maga, hanem csak hagyja őket azzá nőni akik, akinek ide küldték őket. Ma már azt is tudom, hogy ennek egyetlen módszere a barátom képére épített svéd módszer. A barátom tudja, hogy honnan jönnek a gyerekek, és mi az életük célja és értelme. Tudta nálam is — mint mesélte -nálad is tudja és náluk is tudja.

Hirtelen kiáltás zavarta meg a beszélgetésüket. A szomszéd vadász többszöri sikertelen kísérlet után, már lenn a kukoricás alján járva, még egyszer megpróbálta figyelmeztetni őket, hogy lefűjták a vadászatot. Nagyot rikkantott hát és a karjával is erősen hadonászott. Nem értette, mi történhetett velük. János vissza-íntett és lekiáltott:

— Megyünk mi is azonnal!

- Gyerünk — mondta Pista, mikor a vadász eltűnt az első házak között, de János megfogta a karját.

Te Pista, aztán a papnak elmondta-e ezeket?

- Tudod, a Béla rendes ember — vakarta meg a kalapja alatt Pista — , majd egyszer elmondom neki is. Sok a gondja most a templomfelújítással. Nehezen jönnek a pénzek is a püspökségtől. Majd, ha egyszer lesz egy nyugodt nyárestéje. Akkor, talán akkor.

- Gondolod, hogy kisajátíthatod magadnak a barátodat? — kérdezte János, de rögtön megérezte, hogy merő irigységből tette. Meg is bánta azonnal, de a koma csak mosolygott.

- Tudod, beszéltem vele ezekről a dolgokról is. Azt mondta, hogy ha barátja maradok, előbb-utóbb meg fog látszani rajtam. A környezet, a falubeliek, a család, a vadászok mind-mind észre fogják venni rajtam, hogy barátok vagyunk. Valószínűleg a pap veszi észre legkésőbb — mondta, de szerintem Béla azért ennél jobb megfigyelő, bár hát ő tudja. Azt mondta, hogy a hegyek kisimulnak, a völgyek feltöltődnek, a forró lehül és a jeges felmelegszik. Minden kapcsolatom csak annyira lesz meleg, amennyire szükséges. A politika, az eszmék és a világ nagy gondjai eltávolodnak tőlem. Nem teljesen, csak olyan távolságba, ami már nem zavarja a barátságunkat. Mert ha jó barát leszek — mondta, ugyanúgy fogok érezni iránta, mint ő irántam. Ő pedig odaadta az életét is. Ezt az egy pontot nem értettem és ezt észre is vette. Ne nyugtalanodjál és ne félj! — mondta. Tudom, néha ijesztő, amiket mondok, de meglátod, nem lesz olyan nehéz, mint most gondolod, és ne feledd — tette hozzá — ,: harmadnapra feltámadtam.

Az utolsó beszélgetésünk óta szinte semmi sem történt. Anyósom nyelve ugyanolyan, mint korábban, Juli is gyötör eleget a pénz miatt, a vadászok pedig tudod te is — nem sokat törődnek a módszerünkkel, bár az elején jókat röhögtek rajtunk. Szóval semmi. Reggel felkelek, mint szoktam, elvégzem a munkámat, mint szoktam, este lefekszem, mint szoktam. Talán az egyetlen különbség, hogy a képe velem van egész nap és mindenre, mindenkire rávetődik, amivel, vagy akivel foglalkozom, és ettől valahogy egyszerűbbnek látszik minden.

János nem szakította többet félbe. Hagyta, hadd mondja. Úgy sem tudott volna már mit kérdezni tőle, mert az egész valahogy zürzavaros volt számára. A komán meg látszott, hogy teljesen el van varázsolva. Olyanokat mondott, hogy bármikor diliházba csukathatná. Valami keserű csomó kezdett gyűlni a gyomrában, még fenn az erdőszélen és most, hogy beértek a faluba, már a szájában is érezte a keserű ízt. Ő sem tudta miért, de mielőtt elérték az erdészetet kibuggyant belőle.

— Na, te nagyokos, kérdezd meg a barátodat, miért maradt el a vadászat? Ő biztosan tudja és megmondja neked!

Pista egy pillanatra megállt és szomorú mosoly ült ki az arcára.

— Gondoltam, hogy talán még neked sem kellene ezekről beszélnem. Látod, máris közénk került valami, ami eddig nem volt. De nem adom most már olyan könnyen fel a jó barátságokat. Ne is menj tovább. Ennek a vadászatnak már úgyis lőttek. Gyere, menjünk be a kocsmába. Azt mesélik, hogy Feri már nem azt a fanyar mátravidékit hozatja, hanem kibékült az apósával és újra a jó csopakit méri.

KIRÁLY IGNÁ CZ

TESTVÉRBARÁTSÁG

Meghívom a kedves olvasót, hogy lépegesen velem, hogy a barátságtól és a testvériségtől eljussunk a testvérbarátsághoz. Miért fontos ez? Számomra azért, mert kapcsolatainknak olyan mélységét ismerhetjük meg, mely földi életünkben nagyon fontos. Ki az egészséges ember? Akinek jók a kapcsolatai önmagával, Istenével, testvéreivel, barátaival, felebarátaival... és az egész teremtett világgal. Az pedig nem lehet vita tárgya, hogy mindannyian szeretnénk egészségesek lenni. A csendes, visszahúzódó ember szeret egyedül lenni, de nem szeretne magányos lenni.

Az erősen kommunikatív ember szeret mindenkit megszólítani, de igényt tart személyes körének tiszteletben tartására. Mindenki egyensúlyra törekszik

kapcsolataiban is. A tolakodást elhárítjuk, a bezárkózóhoz bekopogtatunk. A szakirodalom és a tapasztalatunk is azt mutatja, hogy a személyi érettség mutatója, hogy képes-e az adott személy tartós barátságokat kialakítani, elfogadni és éltetni.

A barátság izgalmas téma biblikusan is. Az Ószövetségben sok szó fejezi ki a sokféle tartalmat. A héber „óhév” azt a kapcsolatot fejezi ki, amely érzelmi töltésű. Ilyen a szülői és a hitvesi szeretet. Ez a szó 36-szor fordul elő az Ószövetségben. Ilyen az Isten és az ember jó kapcsolata is. Ábrahám Isten barátja (Iz. 41,8). Az iszlámban Ábrahám neve „Al-kha-lil”, Allah barátja. Aki nem hiszi, nézze meg Ábrahám sírjának hebroni feliratát. A „réa” szóval a törzsbeli, a rokon, a szoros kapcsolatú szomszéd fejeződik ki. Ő az a „másik”, akivel életszerű kapcsolatban vagyok. Ez 190-szer fordul elő az Ószövetségben! Ez felel meg leginkább a mi felebarát szavunknak. A főparancs 2. részében is ez szerepel: „szeresd felebarátodat/embertársadat, mint saját magadat” (Lev. 9,18). Az „áluť” az, akivel tudatosan kapcsolatot építünk. Akit beavatok számomra is és számára is fontos dolgokba. Nem véletlen, hogy az izraeli iskola neve is ebből származik (ulpán). A „chávér” mindenkinek ismerős, hiszen a magyar köznyelv haver szava innen ered. Ez a társ, a kolléga, aki valamilyen területen (nem mindenben!), hozzám kötődik.

A magyar nyelvterületünkön a bizalmas köznyelv szava 1862-től mindmáig. Csak az érdekesség kedvéért említet meg a töbi szót: ách=testvér, jádid= kedvesem, jódéa= ismerős, károv=közeli, slomi=békém embere. Ajánlott olvasmány Dávid és Jonatán barátságának leírása az 1 Sámuel 18. fejezetétől. A világtörténelem egyik kiemelkedő barátságáról van szó! „Minden szeretet, amely érdektől függ, megszűnik, mikor az érdekeltség megszűnik. Érdekszeretet Ammon és Támár szeretete. Érdektől független Dávid és Jonatán szeretete.” (Talmud, Pirké Avót 5,19).

Az Újszövetség görög nyelvezete igyekezett visszaadni az eredeti, de ránk nem maradt héber, arám fogalmakat. A „filosz” és a „hetairosz” szavak ezek. Jézus a vámosok és bűnösök filosza, barátja, hangzik a lejárató kritika. (Mt.11,19). Jézus az ő tanítványait is ezzel a szóval nevezi barátainak (Jn. 15,14). Itt tartalmilag az a barát, akivel közös meggyőződésre jutottunk (v.ö. 3 Jn 15).

Ez a szó 29-szer fordul elő az Újszövetségben. Látni fogjuk a testvériség tartalmánál, hogy Jézus egyben gondolta a barátságot és testvériséget. A hetairosz csak háromszor szerepel és mindig a kapcsolatban lévő chávér jelentésben (szőlősgazda a zúgolódókat, a menyegzőn tiszteletlenül megjelentet a király, Jézus Júdást). Az ősegyházban a hívek nem egyenlőséget fejeznek ki Jézussal, hanem tanítványi állapotot.

Egymás közötti megszólításban a „testvér” (ách, adelfosz) lett általánossá. Jézus baráti kapcsolatainak jó bemutatója az, ahogyan Péterhez, Jakabhoz és Jánoshoz

kötődik. Az adott lehetőségekből a legalmasabbakat emelte legközelebb magához, megfontolt döntéssel. Mária, Márta és Lázár (Jn. 11,5) baráti kapcsolata Jézussal, a barátság érzelmi fontosságára mutat rá.

Összefoglalhatóak az eddigiek. Jézus szerint a barátság elsősorban az Ország szerinti, csak másodlagos az érzelmi elem (János és Lázár). Jézus barátsága nem kiérdemelhető, ő maga mindenkinek felkínálja, és aki csatlakozik személyéhez és ügyéhez, azok megkapják, hogy: „barátainknak mondalak titeket” (jó lenne, ha ti is annak tartanátok engem). Jézus barátsága intenzív, célirányos.

Hatni akar, értékszemléletet átalakítani akar. A jó közérzetet meghozni akaró, az együtt poharazgatásnak haveri jelei nem maradtak ránk. Jézus barátkozásának életjelei: felfigyel (Zakeus), meghív (Máté), együtt járnak (vándorok), megélhetési közösség (közös kassza), szellemi partnerség (külön is megmagyaráz), lelki közösségvállalás (ima), válságban hűség (Ti is el akartok menni?). Jézus mindenét adja barátaiért: tanítását, példáját és életét. Sokáig egy oldalú volt ez a barátság-testvériség.

A barátság bizalom, ragaszkodás, mely érzelmi szeretettel köt össze embereket. Akkor is így van, ha mindenki, Jézus is, a maga karaktere szerint éli meg ezt. Lázárból nem lett apostol, pedig barátság, az volt. Olyan jóakaratra épül a barátság, melyet belső indíttatásból él meg az ember.

Hasonló a szerelemhez, hiszen egyiket sem tudjuk logikusan levezetni és észérvekkel kimerítően megérvelni. „Meglátni és megszeretni...” állapot ez. Érzelmi hangsúlya miatt az Isten Országához a barátság mellett szükség van a testvériségre is.

Testvér, túl a vérségi köteléken, az, akivel egy néphez, nyelvcsaládhoz, világnézeti táborhoz tartozom. Ez jelenti azt, hogy egy irányba nézünk és egy irányba is haladunk. Egészen magunkra szűkítve, ki a keresztény? „Aki magáénak vallja Jézus személyét és ügyét.” (Küng). A testvériség az értékszemléleti összetartozás szava. Racionális, megfontolt döntésekre épülő kapcsolat.

Testvérbarátságokra épülhet az Isten Ország a földön. Miért? Mert ebben a teljes ember benne van. A teljes ember, aki értelemmel, érzelemmel és akarattal hozza létre, ápolja és fejleszti emberi kapcsolatait. Szinte definícióként ide kívánkozik a lényeg.

Testvérbarátság elvi harmóniával és szívbeli ragaszkodással működő közös munkálkodás az Isten Országá építéséért a földön.

MÁRAI SÁNDOR

A BARÁTSÁGRÓL...

Nincs emberi kapcsolat, mely megrendítőbb, mélyebb lenne, mint a barátság. A szerelmesek, igen, még a szülők és gyermekek kapcsolatában is mennyi az önzés és a hiúság! Csak a barát nem önző; máskülönben nem barát. Csak a barát nem hiú, mert minden jót és szépet barátjának akar, nem önmagának. A szerelmes mindig akar valamit; a barát nem akar önmagának semmit. A gyermek mindig kapni akar szüleitől, túl akarja szárnyalni atyját; a barát nem akar kapni, sem túlszárnyalni. Nincs titkosabb és nemesebb ajándék az életben, mint a szükséztől, megértő, türelmes és áldozatkész barátság. S nincs ritkább.

Montaigne, mikor eltűnődött az érzés fölött, mely La Boétie-hez fűzte, ezt mondta: „Barátok voltunk... Mert ő volt ő, s mert én voltam én.” Ez felette pontos. S Seneca ezt írja egyhelyt Luciliusnak: „Aki barát, szeret, de aki szeret, nem mindig barát.” Ez a megállapítás több is, mint pontosság: ez már az igazság. Minden szeretet gyanús, mert önzés és fukarság lappang hamujában. Csak a barát vonzalma önzetlen, benne érdek, sem az érzékek játéka. A barátság szolgálat, erős és komoly szolgálat, a legnagyobb emberi próba és szerep.

HAMVAS BÉLA

A BARÁTSÁG

A barátságnak három kizáró oka van: a hiúság, a gőg és az irónia. Az Én felülemelkedésnek ez a három alapformája. Mind a három lezár és kirekeszt. Mind a három autista magatartás, és az az ember használja, aki minden áron különbözni akar. A hiúság a másik emberben csak tükröt keres és talál; a gőg csak szolgát és alárendeltet akar, akit megvethet; az irónia csak tökéletlenséget. Tudjuk, hogy mindenki tükör, szolga és tökéletlen. De ezt is tudjuk, hogy nem ez a fontos. A barát magát teszi tükörré, szolgává, tökéletlenné. S aki

ezt nem érti, és hasonlival nem viszonozza, az nem az embert sérti meg, hanem a barátságot. 17. A barátságnak négy formája van: a hősiesség, az intim, a szellemi és a játékos. De az igazi barátság mind a négyet egyesíti, s ezért nyugodtan mondható, hogy ez a barátság négy dimenziója. A hősiesség az, hogy feláldozom érte életemet; a szellemi az, hogy ahol együtt vagyok veled, az a szellem világa; a játék az, hogy oly vidáman játszom veled, mint a gyermek; az intim az, hogy feltárom magam. 18. Goethe mondja, hogy nem elég, ha az ember barátjéért életét hajlandó feláldozni meggyőződését is meg kell tagadni érte. 19. Hogy az antik világban Philiát mennyire ismerték, mutatja, hogy csak ott volt szobra. Később a szobor vagy egyetlen embert ábrázolt, a halhatatlan Ént, vagy csoportot, a halhatatlan közösséget. A halhatatlan kettőt elfelejtették.

Harmodios és Aristogeiton, a két athéni férfi emléke a barátság szobra. Megvan benne az, ami a barátságban lényeges: a lét rejtélyes megkettőződése, annyira, hogy ha csak egy férfi állana ott, az ember tudná, hogy valaminek csak a fele. Lawrence a Medvevadász és a delaware indiánfőnök barátságáról azt mondja: mélyebb, mint a rokonság, mélyebb mint az apaság, mélyebb, mint az anyaság, mélyebb, mint a szerelem olyan mély, hogy már nincs benne sem szeretet, sem szerelem so deep that it is loveless. Eltűnt belőle minden vonzalom, rokonszenv, kívánság, vágy, szenvedély, olyan mélyen van, hogy oda az ember már csak a legmélyebb gyökereivel ér le. Ebben a mélységben csend van, zavartalan nyugalom és mozdulatlan béke. Ez az idill világa. Ez az aranykor. Ami a szerelemben csak ritkán, pillanatokra teljesül, a határtalan megnyugvásból kiragyogó boldogság: az a barátságban állandóan jelen van. A barátságot arról ismerem meg, hogy idillikus. A közösség ezt a csendet nem ismeri. Az aranykori közösség a földön még nem valósult meg. A békét a magányos is, csak ha az istenek különösen kedvelik, egyszer élheti át. A barátságban ott lebeg akkor is, ha a két barát harcba indul, akkor is, ha az erdő szélén a tűz mellett falatozik, akkor is ha játszik, akkor is, ha az egyik a tengeren túl, a másik a tengeren innen él, egymástól tízezer mérföldnyire.

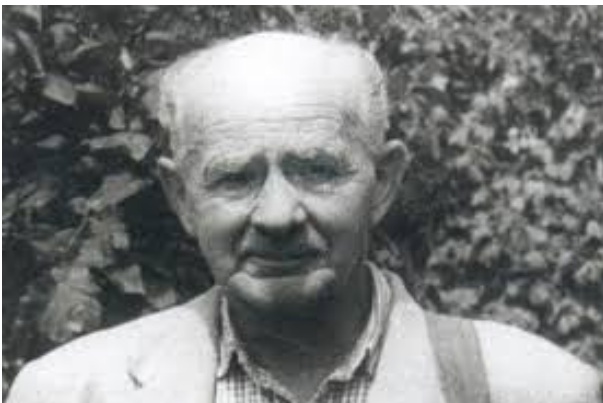
Úgy látszik, az idilli létbe lépni egyedül csak az istenek kegyéből lehet és szabad; közösen, úgy látszik, legalább egyelőre, nem is lehet. Férfi és nő sohasem tud annyira egybenőni, hogy az aranykor nekik megnyíljon tovább, mint egyetlen pillanatra. A barátság azzal kezdődik, hogy mind a ketten az idillibe lépnek. S itt nincs szükség vágyra, kívánságra, erőre, küzdelemre; az idill nem ismer hiányt és minden szenvedélyt kielégít. Ezért a barátság mélyebben van, mint a szeretet és mélyebben, mint a szerelem. Ami a létnek abba a

legmagasabb körébe lép, amit aranykornak hívnak, ami az idill, az teljesen tökéletesen befejezett, hiánytalan és kész. Ami pedig teljes, tökéletes és kész, az klasszikus. A barátság az élet klasszikus megoldása. Ezért becsülték a barátságot az antik időkben, s ezért nem értik ma. Klasszikus az, ahol a lét alapja kristályos fényben megnyilatkozik. Ezért a klasszikus életrend teremtője és őre: Philia. 20. Valami érthetetlen kapcsolat van a barátság és a csillag között. Miért csillag a barát? És miért barát a csillag? Mert olyan távol van és mégis bennem él? Mert az enyém és mégis elérhetetlen? Mert az a tér, ahol találkozunk, nem emberi, hanem kozmikus? Mert nem kíván tőlem és én se kívánok tőle semmit?

Csak azt, hogy legyen és így, ahogy van és ő van és én vagyok, ez kettőnknek tökéletesen elég? Nem lehet rá válaszolni. Nem is kell. De ha nem is lehet, barátom iránt mindig azt fogom érezni, hogy csillag, a világegyetemnek érthetetlen ráragyogása. 21. Az emberi világban a barátság a klasszikus életrend formája volt, lesz és marad. A humánus zavaros irrealitásából, amit meg nem magyarázható módon realitásnak hívnak, a barátság kilép, s az életet költői módon oldja meg. Azt mondják, a szerelem költővé tesz. Gyakran. A barátság az életet teszi költőivé és költészetté. A szerelemből a költészet hamar kivész, mert a szerelemnek minden csak eszköz, hogy a világegyetem két legnagyobb ellentétét, a férfit és a nőt egybeolvassza.

A barátság maga ez a poétikus kapcsolat. És a verseket nem írjuk, hanem éljük. Lehet, ezt értette Aristotelész, amikor azt mondta, hogy a közösség összjava: a Philia.

(Részlet A láthatatlan történet című esszéjéből)

BULÁNYI GYÖRGY

KERESSÉTEK AZ ISTEN ORSZÁGÁT RÉSZLETEK

Rendre ezzel a szóval jelölte övét.

Barát (philosz) - Használja e szót nem országbeli értelemben is. Válságos időben "barátok" adják majd halálra Isten népét; azok, akiktől egyébként kenyeret kérünk, ha megszorulunk, akiket vacsorára hívunk, akikkel megosztjuk örömünket. (Lk 21,16; 11,5; 14,10.12; 15,6.9)

De túl az evilági jelentésen, használja országbeli értelemben is. "Barátainak" nevezi tanítványait, s ilyen barátja Neki is, tanítványainak is - Lázár. Övét jelzi szavunk ezeken a helyeken. A Messiás övéért, barátaiért adja oda életét. Övéi akkor barátai Neki, ha megteszik parancsait, ha vállalják és gyakorolják a szeretetet. (Lk 12,4; Jn 11,11; 15,13-5) Övéi a hamis Mammon helyes felhasználásával (őket örök életbe befogadó - 54d num) "barátokat" szereznek maguknak. (Lk 16,9) E csak Lukács és János Jézusánál található szó pontos megfelelője a szinoptikusok "testvér" szavának.

A "philosz" szótól jelentéstanilag megkülönböztetendő a (hetairosz). Barátságos kifejezés ez Jézus ajkán, de nem a "barátait", ellenkezőleg, a Vele szembekerülőket szólítja meg vele: a dénárral elégedetlenkedőt, az ünneplő ruha nélkül lakomára jövőt, az Őt csókkal eláruló Júdást. (Mt 20,13; 22,12; 26,50) A szeretetet nem vállalókat szólítja meg Jézus a "hetairosz" szóval. Helytelen volna tehát "baráttal" fordítani, mert Jézus barátai vállalják Jézust. Ezek nem. Talán az "ember", "jóember" volna a helyes fordítás.

A "testvér" is, a "barát" is egyaránt **aktív és passzív tartalmú:** Jézus és övéi barátok. Azaz Jézus barátja övéinek, és övéi is barátai Jézusnak: Jézus is szereti övét, övéi is szeretik Jézust. Övét is ily aktív és passzív értelmű barátság köti egybe: adják a barátaiknak a hamis Mammont és azok befogadják őket az örök hajlékukba.

Míndezek alapján a **Messiás első kategóriája:** a testvér és barát szavakkal jelzett kapcsolat, amely a **szeretet kölcsönösségén alapul.**

Második kategóriája: a felebarát. Aki testvérünk-barátunk, az biztosan felebarátunk is. Fordítva azonban nem áll: a felebarátunk esetleg nem testvérünk-barátunk. A **"felebarát" szó nem jelez kölcsönös szeretetkapcsolatot.** A **kölcsönösség hiány** szempontjából olyan ez a szó, mint az "ellenség". Az

Isten népe számára senki sem ellenség, de az Isten népét tekinthetik az Isten népéhez nem tartozók ellenségnek. Az Isten népe számára mindenki felebarát, de az Isten népéhez nem tartozók nem tekintik feltétlenül felebarátoknak az Isten népét. A világ három kategóriájának valamelyikébe tartozónak tekinthetik őt. Esetleg barátoknak, esetleg ellenségnek, esetleg semlegesnek. A szeretetre esetleg a gyűlölet, esetleg a közöny magatartásával felelnek.

A Messiásnak tehát valójában egyetlen kategóriája van. Számára az emberiség egyetlen csoportot alkot, mert népének minden embert szeretnie kell. Szóhasználatában azonban ez az egyetlen mégis mintha kétfelé oszlanék. Nem az Isten népének magatartása alapján, hanem azokén, akiket az Isten népe egyetemlegesen szeret. Övéit, akik válaszoltak messiási szeretetére, nem mondja felebarátainak. Testvéreinek, barátainak nevezi őket.

A felebarát tehát az emberiség minden tagját felölelő országbeli fogalom, míg a testvér, ill. barát szavak csak az Isten népét jelentik. Az Isten népe minden felebarátját testvéreinek akarja. Számára az egész emberiség, minden felebarátja - testvérjelölt.

Ki kell egészítenünk az eddigieket egy megnyilatkozása alapján. A megátalkodott testvérről, aki a "gyülekezet" szavára sem hajlandó országbeli magatartást tanúsítani, ezt mondja: "Legyen számodra olyan, mint a pogány, mint a vámos". (Mt 18,17) Új kategória ez az emberiség messiási felosztásában? Nem lehet új, mert a nem-zsidó és a nyilvánosan bűnös életet folytató is beletartozik az emberiségbe; és így ha nem testvér, hát felebarát. A szóban forgó megátalkodott testvért nem lehet megnyerni. A testvérek semmiféle gyülekezeten kívüli eljárást nem foganatosítanak vele szemben; nem fordulnak az evilági ország jogszolgáltatásához. Csak lemondanak róla mint megnyerhetőről, ill. mint pillanatnyilag megnyerhetőről. **"Felebaráttá", "testvérjelöltté" minősül vissza;** és ugyanakkor másképpen felebarát és testvérjelölt, mint az, aki még sohasem volt testvér. A "mint a pogány, mint a vámos" megjelölés negatív csengésű: **a testvérnek maradási elutasító felebarátot jelenti.** Ennyiben külön csoport a felebaráton belül. Külön csoport, mert az esetek igen nagy számában reménytelenebb a megnyerése, mint annak, aki még nem volt testvér. Talán ezért él a Messiás ezzel a lemondó hangsúlyú mondattal.

Az "ellenség" (echthrosz) nem országbeli kategória. Nem, mivel minden ellenség - felebarát; a szeretet magatartása gyakorlandó vele szemben. - **Az "ellenfél"** sem jelent új kategóriát. (Mt 5,25; Lk 12,58; 21,15; 13,7) Ez is felebarát. Olyan felebarát, akinek valami

panasza van ellenem, s akinek panaszát országbeli magatartással kell orvosolnom.

Egyetlen tehát a Messiás kategóriája: a felebarátot és testvért egyaránt magában foglaló embertárs. Nincs a jézusi tanításban különbségtéves. Ugyanaz a szeretet vonatkozási tartalma, bárkit is érjen el. **A búcsúbeszéd "új" szeretetparancsának vonatkozástartalma** - az élet odahelyezése - sem a testvérek szűk köréért, hanem az emberiségért történik. "Ahogy" a Messiás esetében is (25e num).

Az Ország törvénye és tartalometikai végső értéke tehát olyan mindenkit-szeretés, melynek tartalma a mindentadásig ér. A kettőnek teljes terjedelmű kapcsolása: **mindenki felé érvényesülő mindentadó szeretet.**

***

Barátok szerzése

Az adás elutasított, nem országbeli formája az anyagi javakban való kettőről háromra jutásunkat szolgálja: gazdasági haladásunk szolgálatába állít bennünket. Azt a kincset célozza meg, amelyre vonatkozóan félreérthetetlen élességgel hangozott el a tiltás. Esztelen magatartásnak minősült, mert életünk számonkérésekor kiderül, hogy mind e kincsek ellenére üres kézzel állunk a nagy ajtó előtt, amelyen túl folytatódnék számunkra az Élet, ha nem volna üres a kezünk. - Ezzel szemben **az adás országbeli formája,** amely elutasítja a magunk gazdasági haladásának szolgálatát, **biztosítja számunkra** azt a nem földi kincset, amelyet életünk számonkérésekor elő tudunk mutatni; **azt a kincset, amelynek ellenében megnyílik számunkra az Élet ajtaja.**

Mondott Jézus egy példabeszédet, amelyért gúnyosan kinevették a farizeusok, akiket az evangélista ez alkalommal "pénzszeretők"-ként (phil-argüroi) jellemez. **Ebben a példabeszédben kulminál a haladás-mítosz és az Örömhír áthidalhatatlan különbözősége.** A hűtlen sáfárról szól a példabeszéd.

Sikkasztási történet. Egy gazdag ember vagyontézője hűtlenül kezeli urának vagyonát, s éppen ezért ura közli vele, hogy megszünteti munkaviszonyát. Az intéző elutasítja magától mind a nehéz testi munkát, mind a koldulást mint életfenntartási lehetőséget - munkaviszonyának megszűnte után. Éppen ezért felhasználja meglévő munkaviszonyának utolsó napjait egy további hűtlenségre gazdájával szemben. Újra megkárosítja. Ő kezelvén még az adósleveleket, urának adósaival új

adósleveleket írat, melyekben az adósság összegeit százzal nyolcvanra, sőt ötvenre csökkenti: "Tudom, mit kell tennem, hogy amikor elbocsátanak az intézősögből, befogadjanak engem házaikba". Eddig a sikkasztási történet. (Lk 16,1-7)

Most lássuk a történet értelmét. Jézus nem várja meg a tanítványok kérését, magától magyaráz. Csak a 9. vers indul az "és én is mondom nektek..." fordulattal, de már a 8. vers is a történet értelmét mondja. Ebben azonban még keveredik a történet befejezése és az értelmezés megkezdése. "És megdicsérte az úr az Istennek-nemtetsző (adikia) intézőt, hogy okosan cselekedett; mivel ennek az aiónnak a fiai okosabbak a maguk nemében, mint a világosság fiai". (Lk 16,8) **A példabeszédbeli úrnak haragra kellett volna gerjednie e további hűtlenségben,** s immár azonnali hatállyal kellett volna elbocsátania, sőt börtönbe juttatnia az intézőt. Ebben a versben azonban az "úr" már az "eme aión fiai" szellemének a képviselője, és ilyenként dicséri meg a hűtlen intéző "eme aión" szerinti, "eme aión"-nemű okosságát.

A vers második fele a példabeszédet mondó Messiás szomorú megállapítását tartalmazza: **a Világosság fiai nem olyan okosak** a Világossághoz, tehát az Országba illő, az Ország-nemű okosságban, mint a világ fiai a maguk okosságában. - Miben áll ez a világhoz illő okosság? Az anyagi javak megszerzésében. Minden rendelkezésre álló, minden lehetséges eszközzel. Miben áll az Ország fiainak okossága? Négy versen keresztül magyarázza, majd a 13. versben összefoglalja a magyarázatot a Mammon- és Istentszolgalás összegegyeztetetlenségének már megtárgyalt tételével.

A Világosság fiainak is barátokat kell szerezniök maguknak. Mégpedig a Mammon által; azaz anyagi javak odaadásával. Két ízben is "Istennek-nemtetszőnek" (adikosz) állítja a Mammon. Nyilvánvalóan, mert a mammon alkalmas arra, hogy Mammon legyen az ember számára. Ha nem lesz azzá, akkor eszköz az Ország fiainak kezében - barátok szerzésére. A minden embert felebarátnak tekintő, és minden felebarátot testvérré-baráttá megnyerni akaró szemlélet alapján, - **ez a mammon alkalmas eszköz lesz** a semmit vissza nem váró, **az országbeli adásnak gyakorlására.** Ez az értelme a "szerezettek magatoknak barátokat a hamis mammonból" tételnek. Ezt jelenti a "hűség az Istennek-nemtetsző mammonban". E hűség magatartásnak ellentéte az Istennek-nemtetsző (adikosz) magatartás; azaz az országbeli adástörvény nem teljesítése: a hűtlen sáfár magatartása, amelyet saját maga gazdasági haladása határoz meg.

A magyarázó négy vers (Lk 16,9-12) egymást követő tétéleiben az "adikosz" mammon kifejezést helyettesíti két ízben a "csekély" jelentésű (elachisztosz), ez a főnévként használt melléknév. Ebben a csekélyben kell övéinek ugyanúgy hűségeseknek lenniök, miként a mammonban: "Aki hűségesek a csekélyben...aki Istennek-nemtetsző a csekélyben...ha tehát az Istennek-nemtetsző mammonban hűségesek nem voltak...". A szövegből nyilvánvaló, hogy **a Messiás az anyagi javakat minősíti csekélynek, csekély értékűnek.** Szembeállítja e csekéllyel az ugyancsak főnévként használt (polüsz = sok) és (aléthinon = igazi) szavakat: "Aki hűségesek a csekélyben, az hűségesek a sokban is; és aki a csekélyben Istennek-nemtetsző, az Istennek-nemtetsző a sokban is. Ha tehát az Istennek-nemtetsző mammonban hűségesek nem voltak, ki bízza reátok az igazit?" A csekély értékkel szemben áll a sok érték és az igaz érték. **A mammonnak hűségesek (az adástörvény szerinti) kezelése ellenében lehetnek övéi hűségesek a sokban.**

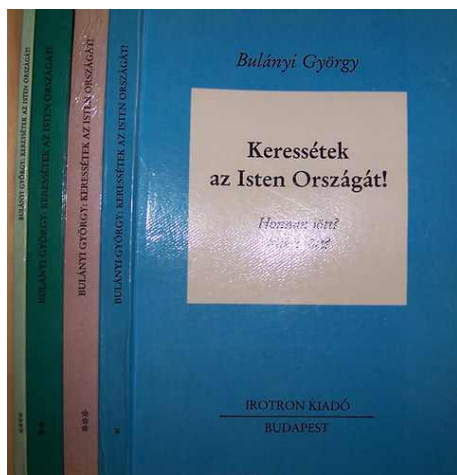
Csak a mammon hűségesek kezelése ellenében bízza reá a Messiás övéire a sokat, az igazi értéket. **Mi ez a sok? Mi ez az igazi érték?** A 9. vers a mammonnak e hűségesek kezelése ellenében ígéri, hogy az adástörvény alkalmazásával megszerzett barátok befogadják (54d num) ezt a hűségesek kezelőt az "örök hajlékokba". Azonos jelentésbeli vonalon áll tehát az örök hajlék, a sok és az igazi. **Nem lehet kétség: a Messiás az Országról (sok), annak értékéről (igazi), annak jutalmáról (örök hajlékok) beszél.** - Az országot kínálja fel övéinek. Annak keresését parancsolja, és a Mammon keresését tiltja nekik. Örömhírhirdetőként teszi ezt, aki a "csekélynek" a szolgálatába belebonyolódott embernek örömhírként kínálja fel a "sokat". A veszendő kincset szolgáló embernek kínálja fel az el nem vesző igazi értéket, az Ország életét. Az élete számonkérésére kerülő embernek kínálja fel az ajtó megnyílását, a befogadást az örök hajlékokba.

Az "elachisztosz" szóval azonosított mammon azonosítja még egy szóval: "allótriosz". Szótári alapjelentése: "máséhoz tartozó, a másé". **Szembeállítja ezt a máséhoz tartozó, más tulajdonát képező csekély értékű mammon az immár hozzájuk tartozó, az ő tulajdonukat képező sokkal és igazi értékkel.** „S, ha a máséban hűségesek nem voltak, ami a tiétek, ki fogja odaadni nektek?" Értsük meg jól: Isten fiai nem sikkaszthatnak, munkával kell az anyagi javaknak birtokába kerülniök. Az adástörvény teljesíthetőségének az az alapja, amit munkával megszereznek. A munkával megszerzettek kell odaadniuk a rászorulóknak, semmit vissza nem várva érte. S most **a Messiás ezt a munkával megszerzettet minősíti a "másénak".**

Az Ószövetség kétezer esztendőös nevelése alapján világos a Messiás szemlélete. Az atyáknak odaadott Ígéret-földje az Istené. Mint a maga tulajdonát adta oda azt népének. E földet minden negyvenkilencedik évben újra szét kellett osztani a választott nép tagjai között: "és kapja vissza ki-ki az ő birtokát, és térjen vissza ki-ki az ő nemzetségéhez". (Lev Lev 25,10) Lett légyen valaki a negyvenkilenc esztendő során gazdaggá, vagy került légyen rabszolga sorba - munka, szerencse, törvényszegés vagy bármi egyéb által, csupán intézője volt annak, amit birtokolt, mert az Ígéret-földjének tulajdonosa az Isten maga. - **A Világosság fiai azt, amit birtokolnak nem tekinthetik a maguk tulajdonának.** A példabeszéd gazdag embere az Istent példázza. Álljon a telekkönyvben az, ami; az evilági ország törvényei szerint ám legyünk tulajdonosok, mégis csupán e telekkönyvi tulajdon intézőinek tekinthetjük magunkat. Intézőknek, akiknek hűséges sáfárként kell kezelniök Isten tulajdonát. Akkor kezeljük hűségesen, ha az országbeli adástörvény teljesítésére használjuk fel. - A Messiás az anyagi javakat nem tekinti az ember tulajdonának, akármik is a telekkönyvi beírások. **Ezzel szemben az Országot,** annak értékét, annak jutalmát - melyek pedig messze meghaladják az anyagi javak értékét - **övéi tulajdonának,** övéi sajátjának **állítja.** Állítása összhangban van a mennyei kincessel, amelyet el nem vesző kincsünknek mondott.

Ezek után már csak konkludálnia kell az Istent- és Mammon-szolgálat összeegyeztethetlenségére. (Lk 16,13) Konkludálnia csupán, mert a példabeszéd világossá tette, hogy az Ország adástörvényének teljesítése - egyenes lerontása, teljes ellentéte a Mammon szolgálatának. - A farizeusok gúnyosan kinevették a sáfárról szóló tanítás miatt a Messiást. Mit csinálhattak volna egyebet? **Mit csinálhatunk egy ilyen tanítás hallatára, ha azt nem vagyunk hajlandók elfogadni?** Csak azt, amit a farizeusok? Hitelenné kell lenni, ki kell nevetni a Messiást és Örömhírét? Sajnos még mást is.

(KIO - Az Út - Harmadik könyv)

NÉMETH PÉTER

HOMÍLIA

Jn 15,15b "Titeket azonban barátaimnak mondalak..."

A mai újszövetségi igében Jézus egy különleges szeretet-kapcsolatról beszél, ami összeköti őt és tanítványait, a hozzá tartozókat. Azt a kifejezést használja erre a kapcsolatra, amit mi is emberi kapcsolatainkból jól ismerünk: Barátság.

„Nincs senkiben nagyobb szeretet annál, mint ha valaki életét adja a barátaiért. Ti a barátaim vagytok” – mondja Jézus a tanítványoknak, majd újra megerősíti: „Titeket barátaimnak mondalak.” Gondoljuk hát végig, mit is jelent ez számunkra! Miért fontos nekünk Jézus barátsága?

A Szentírás ezt megelőzően csupán egyetlen emberrel kapcsolatban ír ilyet, hogy „Isten barátja”, ez pedig Ábrahám.

Egyik próféciában maga Isten nevezi őt így: „Barátom, Ábrahám”. Itt Izráel kiválasztásáról beszél az Úr: Te pedig Izráel, akit kiválasztottam, barátomnak, Ábrahámnak utóda, a föld szélén ragadtalak meg, kiválasztottalak, nem vetlek el téged, ne félj, mert veled vagyok (Ézs 41,8). Jakab apostol is tud erről a kitüntetett címről, ezt írja: Hitt Ábrahám az Istennek, és „Isten barátjának neveztetett” (Jak 2,13).

Különleges dolog ez, hiszen ott magasodnak az Ószövetség más nagyjai, Mózes, Dávid király, de senki más, csakis Ábrahám neveztetett „Isten barátjának”. Miért? Ha Ábrahám történetét megnézzük, abban választ találunk: Hite és Isten iránti hűsége miatt.

Amikor Isten megszólította Ábrahámot Mezopotámiában, hogy induljon el Kánaán felé, ő teljes bizalommal ráhagyatkozott Isten vezetésére. Elindult, nem tudva, hová megy. Olyan bizalommal volt Isten iránt, olyan szinten tudott Rá hagyatkozni, ami csak a legmélyebb barátságban képzelhető el.

Azután Isten szövetséget kötött Ábrahámmal, ő pedig ebben a szövetségben végig hűséggel megmaradt. Még a legnagyobb mélységben is, amikor azt hitte, Isten elkéri tőle egyetlen fiát, töretlen maradt hűsége és bizalma. – Isten pedig soha nem hagyta cserben barátját, különleges módon vezette, védelmezte őt, áldásaival gazdagította.

Nagyon fontos, hogy az Ábrahámmal kötött szövetségben benne foglaltatnak a leszármazottai is! Ábrahám utódai Isten kiválasztott népe.

Isten szereti barátját Ábrahámot. És Isten szereti barátait, az Ő választott népét. Jézusban pedig ez a

kiválasztottság immár nem származás alapján érvényesül, hanem egészen szélesre kitarul mindazok felé, aki hisznek Benne.

Így érkezünk tehát vissza Jézus szavaihoz, aki így fordul hozzánk: „Titeket barátainnak mondalak. Barátaim vagytok.”

Idézzük csak magunk elé annak az embernek az arcát, aki a legjobb barátunk, barátnőnk, akivel mindent megosztunk, aki szinte mindent tud rólunk. Hogyan jött létre a barátságunk? Mit jelent nekünk az ő barátsága? Mi mindent vagyunk képesek megtenni egymásért? – Most pedig képzeljük el, ahogy Jézus megáll előttünk, és ezt mondja: Te a barátom vagy. Vajon hogyan fogadjuk ezt Tőle, és milyen gondolatokat indít el bennünk?

Bizony, emberekkel kapcsolatban sokkal egyszerűbb a barátságot elképzelni, és tartalommal megtölteni. Mégis, fogadjuk el Jézustól ezt a megszólítást, mert az Ő barátsága valóban egészen különleges!

Ahogy Ábrahámmal szövetséget kötött az Úr, úgy Jézus is a barátság alatt egy különleges szövetséget ért a tanítványaival. Ennek a szövetségnek a „legnagyobb szeretet” az alapja, amikor „valaki életét adja barátaíért”. Jézus ezt a legtöbbet, az életét adta oda ezért a barátságért! És közvetlenül a mostani szavai előtt egy beszédes képpel mondja el tanítványainak, hogy úgy maradjanak meg Benne, ahogyan a szőlővesszőknek is meg kell maradniuk a szőlőtőn.

Jézus a barátainak egy életadó kapcsolatot kínál fel, és ha Ővéi megmaradnak ebben, akkor áldottak lesznek, és gyümölcstermő élettel dicsőítik Istent.

Mai füllel hallgatva kicsit szokatlan lehet Jézus megfogalmazása: „Ti a barátaim vagytok, ha azt teszitek, amit én parancsolok.” Ezt azonban nem úgy kell nekünk érteni, mint a hadseregben kiadott parancsot. Jézus itt nem a Törvénynek való engedelmességről beszél, hanem a szeretet parancsáról, ami közte és barátai között a legnagyobb parancs. – A kiválasztottságról pedig ezt mondja nekik Jézus: „Én választottalak ki titeket, hogy elmenjete és gyümölcsöt teremjete, és gyümölcsötök megmaradjon, hogy bármit kértek az Atyától az én nevemben, megadja nektek.”

Amikor tehát Jézus barátságról beszél, mindezt érti alatta. Jézus barátsága egy élettel teli, gyümölcstermő kapcsolatot jelent.

Vajon hogyan kell ezt a gyakorlatban elképzelni? Az életünk sűrűjében, a mindennapjaink forgatagában. Azt mondják: a bajban ismerhető fel az igazi barát. Mit jelent vajon Jézus barátsága, amikor nekünk növekednek a terheink? Amikor különféle félelmek gyötörnek? Amikor egyedül hagyunk az emberek?

Én személyesen úgy képelem el, ahogy sokszor meg is tapasztaltam, hogy Jézus barátsága megnyugtat engem. Amikor Jézusra, mint barátomra gondolhatok, az biztonságot ad nekem. Mert Ő olyan hatalom, olyan erő, aki bármikor és bárhol elérhető. Nincsen Előtte semmilyen kapcsolati akadály, mert Lelke az a „közeg”, akiben zajlik az életünk. Így bármikor adhatja erejét, ha mi Őt hittel fogadjuk, és rá tudunk kapcsolódni.

Jézus segítsége soha nem elméleti, az Ő ereje, támogatása kézzelfogható módon érkezik meg hozzánk. Adott esetben szeretteinken, vagy barátainkon, de akár ismeretleneken keresztül is. Van hatalma aszerint alakítani sorsunkat, ahogyan nekünk szükségünk van rá. Mint Barátunk ismer minket, és mindent tud rólunk, de ezzel Ő soha nem él vissza. Hiszen ez a barátság az Ő döntése. „Titeket barátainnak mondalak.” Így döntöttem, és életemet adtam ezért a barátságért.

Emberi barátságok véget érhetnek. Előfordulhat, hogy valakit iszonyúan félreismertünk, vagy valami elszakadt közöttünk, és vége a bizalomnak. Előfordulhat, hogy a hozzánk legközelebb állók, a barátaink okozzák bennünk a legmélyebb sérülést, hiszen mindent tudnak rólunk.

Jézus barátságában ilyen soha nem fordulhat elő. Mert ennek a barátságnak a legnagyobb szeretet az alapja. Jézus döntése, hogy Ő életével pecsételte meg ezt a barátságot.

„Ti a barátaim vagytok.”

Fogadjuk el Tőle, hogy barátaiként szólít meg bennünket! Merjük Rá bízni magunkat, és akkor meg fogjuk tapasztalni napról-napra megtartó, életadó erejét!

PAPP MIKLÓS

JÉZUS ÉS A BARÁTSÁG

Az evangéliumok olvasásakor láthatjuk, hogy a barátság Jézus életében is fontos volt. Vegyük például a betániai testvérek, Mária, Márta és Lázár történetét. Jézus szomorú lesz Lázár halála miatt és úgy dönt, hogy feltámasztja őt. Így magyarázza tanítványainak: „Barátunk, Lázár elaludt, de elmegegyek és fölébresztem.” (Jn11,11) És itt van természetesen a tizenkét apostol, köztük János, „akit Jézus kedvelt” (Jn21,7) és aki követi őt egészen a keresztiig.

Nos, ezért ajánljuk most elmélkedésre ezt a tíz bibliai idézetet:

1. „Amikor a Saullal való beszélgetés véget ért, történt, hogy Jonatán lelkében fölébredt a vonzalom Dávid lelke iránt, s Jonatán úgy megszerette, mint saját.,, (1Sám18,1)

2. „A hűséges barát erős támaszod, vagyont talál, aki ilyen barátira szert tesz. A hű barátnak egyszerűen nincsen ára, nincsen, ami vele értékben fölrne. Mint az élet balzsama, olyan a jó barát; akik az Urat félik, találhatnak ilyet.” (Sir6,14-16)
3. Aki jó barátunk, az pártatlan bíránk, a gonoszokat útjuk tévedésbe viszi.” (Péld12,26)
4. „Veszekedést szít a ravaszkodó ember, a barátok közé is éket ver a pletykás.” (Péld16,28)
5. „Van barát, aki pusztulásba vezet, de van olyan is, aki hűségesebb, mint a testvér.” (Péld18,24)
6. „(Amint) az olaj és tömjénfüst öröm a szívnek, a gyengéd barátság vigasz a léleknek. A magad és az apád barátját ne hagyd el, s ne menj a testvéred házába, ha baj ér. A közeli szomszéd jobb, mint a távoli testvér.” (Péld24,9-10)
7. „Senki sem szeret jobban, mint az, aki életét adja barátaiért. Ha megteszitek, amit parancsolok nektek, a barátaim vagytok. Nem nevezlek többé szolgának benneteket, mert a szolga nem tudja, mit tesz ura. Barátainknak mondalak benneteket, mert amit hallottam Atyámtól, azt mind tudtul adtam nektek.” (Jn15,13-15)
8. „A testvéri szeretetben legyetek gyöngédek egymáshoz, a tiszteletadásban előzzétek meg egymást.” (Róm12,10)
9. „Ne engedjétek magatokat félrevezetni: A gonosz társaság megrontja a jó erkölcsöt.” (1Kor15,33)
10. „Házasságtörők, nem tudjátok, hogy a világgal való barátság ellenségeskedés Istennel? Aki tehát a világgal barátságban akar lenni, az ellensége lesz Istennek.” (Jak4,4)

(a Szerző görögkatolikus pap)

BULÁNYI GYÖRGY

ADYLIGETI HOMÍLIA

*„Nincs senkiben nagyobb szeretet annál, mintha valaki életét adja barátaiért.”
(Jn 15,13)*

Júdeában, a Jordán partján tanítványokat gyűjt, s onnan erőltetett menetben Kánába megy lagzira, immár tanítványoktól körülvéve. Názáretben elmondja, hogy végre itt az idő: felszámolódik a szegények, foglyok, megkínzottak nyomorúsága. Péter és társai elhagynak mindent, hogy embereket ébresszenek életre. Múlt vasárnap pedig megtudtuk, hogy a szegényeké az Isten országa, s nem a gazdagoké. De hogy mi fán terem ez az ország, csak sejtették az eddigi vasárnapi szövegek. Ma viszont megtudjuk. Azoknak árulja el Jézus, akik hallgatják őt. Gondolom, hogy a múlt vasárnapi négy jaj hatására a gazdagok szedték sátorfájukat. Nem hazamentek, hanem összeverődtek, s megállapították, hogy ez az ács - eretnek. Ki kell közösiíteni. Valójában ő közösiíti ki magát, mert izgat a gazdagok, tehát a fennálló társadalmi rend ellen. Jelenteni kell a szövegét Jeruzsálemben, a főpapoknak-írastudóknak-véneknek, hogy intézkedhessenek. Nagyobb bajok megelőzése, elkerülése érdekében. Jönnek is majd hamar kivizsgálni Jézust.

A gazdagoktól megtisztult levegőben, a szegények körében most már kezdődhetik a felvilágosító munka. Újból mondom, amit már múlt héten is: ez az ács nem gatyázik. Megállapítja, hogy mi az alapvető baj az emberiség érdekében. Az, hogy van ellenség. Meg kell szüntetni. Egyoldalú leszereléssel, és azonnal. Akiké az Isten Országa, azok nem tartanak ellenséget. Átminősítik az ellenséget felebaráttá. Ezért aztán a mostani pillanattól kezdve Jézus szegényei szeretik ellenségeiket. Nem mondják, hogy ez lehetetlen. Azért volna lehetetlen, mert ez ember nem tud parancsolni az érzelmeinek. Hagyják a fenébe az érzelmeiket! Azok majd igazodnak az új szemléletből fakadó - tettekhez. A tettek azonnal elkezdhetők. Melyek? Jót tesznek azokkal, akik gyűlölik őket. Ezt lehetővé teendő, kitisztítják szívüket: áldást mondanak az őket átkozókra, imádkoznak azokért, akik sértegetik és gyalázzák őket. Jézus például Kaifásért imádkozik. Mi pedig a Nemzetközi Valutaalapért. Azokért, akiktől húsz éve kaptunk egy ronggyot, azóta mára már húszannyit visszafizettünk, de még mindig tartozunk nekik 23 ronggyal. Fizetünk, mint a köles, és imádkozunk értük. Pofoznak bennünket ezek az urak keményen, de odatartjuk a másik arcunkat is. Hagyjuk, hogy hülyét csináljanak belőlünk. Lehetne tiltakoznunk ellene, keresni a hatásos védekezést kamatkiszámító manővereik ellen, de nem tesszük, mert akkor ellenségükként viselkednénk, s még keményebb rendszabályokhoz folyamodnának. Leszedhetik a gatyát rólunk, s tudniok kell, hogy az ingünket is elvihetik. Aki elveszi, ami a tiéd, ne követeled tőle vissza! Mi célja van ennek, Jézus? Csak az, hogy ne légy az ellensége! Ha ellensége leszel, ha megpróbálsz védekezni, duplán ver bele a betonba. Ha nem leszel az ellensége, ha megköszönöd jótéteményeidet, hogy

kimenekített téged a tervgazdálkodás gyönyörűségeiből, akkor csak szimplán ver bele a betonba, valamicskét meghagy neked is. Hogy a fenébe szeressem ezeket? Nem kell mást tenned, csak imádkoznod érte. Mondok szempontokat imádságunkhoz: a minimálbért a kormány már felemelheti néhány ezer forinttal, csökken a munkanélküliség. Imádkozzál, hogy puhuljon liberálkapitalista szívük, s hogy figyeljenek már egy kissé befelé is, hogy a Harmadik Világnak ne kelljen már megdöglennie a kamatterhektől, hogy Isten Lelkét engedjék már megszólalni magukban, hogy ne a Mammont, hanem Istent imádják. - Nem tartunk tehát ellenséget, imádkozunk értük, áldjuk őket, akármit is tesznek velünk!

Úgy tetszik, a Jézus hirdette Isten Országának ez az elsőszámú, alapvető követelménye. Mi a második? Felszámolni az önközpontúság lelkületét. Azt, hogy vagyok én, nekem bajaim vannak, s ezeken kell segítenie Istennek, az embereknek, az egész világnak. És vagy te, akinek bajai vannak, amiken segítenie kell az Istennek, az embereknek, az egész világnak. Tehát én meg te összefogunk, s barátok leszünk, kéz kezét mos. A többiek, a nem-barátaink pedig tegyék, amit tudnak, szerezzenek ők is maguknak barátokat. Ez a második kategória, amit felszámol Jézus. Azt, hogy van, aki barátom, és van, aki nem barátom. A nem-barátomból lesz az ellenségem. Nincsen barátom, csak felebarátom. Minden barátság, amely kizár valakit a barátságból - rejtett ellenségtartás. Nincsen partikuláris barátság az országban, az Isten országában csak felebarátok vannak.

E szelektív jellegű barátkozást mindenkire kiterjedő magatartásminták számolják fel. Ilyen magatartásminta az Ország második számú követelménye: Ahogy akarjátok, hogy veletek tegyenek az emberek, úgy tegyetek velük! Ha bajban vagyok, az segítsen rajtam, aki lát. Ha bajban vagy, az segítsen rajtad, aki lát. Ne menjen el mellettem - mint a pap, mint a levita a jerikói országúton - senki se! Ne nézzen meg, hogy ki fia-borja vagyok, hogy aztán továbbálljon, azon a címen, hogy nem vagyok a barátja. Álljon meg és segítsen, mert - a felebarátja vagyok! De nem várhatom meg, hogy valaki más kezdje el ezt a nem-partikuláris viselkedést. Mert szeretni azokat, akiket engem szeretnek - kutyafüle. Jót tenni azokkal, akik velem jót tesznek - megint kutyafüle. És kölcsönözni azoknak, akiktől a kölcsönt visszavárom - megint csak kutyafüle. Ezeket a magatartásformákat Jézus nem díjazza. Miért? Záporozza ránk háromszor is a választ. Ezt tudják a bűnösök is. Ezt teszik a bűnösök is. Ez tapasztalható a bűnösök körében is. Hitelügyletek, kölcsönök bizony nem érik el az Isten Országá küszöbét sem. Nehogy átverjük már magunkat! Nehogy kirekesszünk már valakit szeretetünkéből! Csak az a biztos megoldás, ha azt mondja Jézus nekünk, hogy ellenségeinket kell szeretnünk, hogy ellenségeinkkel kell jót tennünk, és

adni úgy kell, hogy az égvilágon semmiféle visszafizetést nem várunk. Ebben az esetben tesszük azt, amit az Országban tennünk kell. Tégy így az ellenségeiddel, s az érzelmeiddel, a szíveddel is át fogod ölelni őt! Lehetetlen nem szeretned a szíveddel is azt, akivel jót tettél, akinek bedugtad a zsebébe - akár ismeretlenül is - azt az összeget, amelyre szüksége van. Ennyi az egész. Ennyit kell tennünk, hogy az Isten Országá itt legyen közöttünk! Enélkül pedig nincs itt. Legalább is neked nincs itt. Neked csak akkor van itt, ha teszed azt, mi ebben az országban a módi.

S most jön a tanítás záró mozzanata, a befejezés, a csúc. Nagy lesz a jutalmatok! S most álljon meg a menet egy pillanatra. Isten Országá nincs a cselekvésed nélkül. Az Isten Országá nem ajándékozás folytán lesz osztályrészed. Az Isten Országá - jutalom azért, amit csinálsz. Nem kegyelmi ajándékozás az Atya kedveltjeinek, líbling-gyermekeinek. Ilyeneket az Atya nem tart. A megkereszteltek sem azok. Az Atya számára minden gyerek az ő gyereke. Ha sánta, ha vízféjű, ha gyógyós-fogyatékos, ha sárga vagy rézbőrű, ha Nobel-díjas, vagy csak a nyolc általánost sem tudta elvégezni, ha magyar vagy román - mindet egyformán szereti, és mindegyiküktől azt várja, hogy megtegye, amit az eszén és szívéen és akaratán keresztül Isten Szent Lelke súg neki. Csak így lesz a Magasságos Isten gyereke. Miért? Mert az Isten jó. Nem a jókkal szemben jó, hanem a jókkal és a nem jókkal szemben. A hálátlanok és a gonoszok iránt is jó. Minden gyermekével szemben. Talán a hülyékkal szemben még jobb, s szereti őket, mint anya a hülye gyermekét. Miért? Mert nagyobb szüksége van rá. Ugyanezen az okon talán az Atya is kicsit jobban szereti a hálátlanokat és a gonoszokat. Nagyobb szükségük van rá a szerencsétleneknek, akárcsak a tékozló fiúnak.

Az Isten Országá nem bűnüldöző vállalat. Az Isten sem. Senki sem ítéli el a saját gyermekét. Legfeljebb sír miatta. Sír és szenved, hogy ilyen a gyereke. Mi is sírhatunk magunk miatt, hogy csak olyanok vagyunk, amilyenek. Sírhatunk amiatt is, hogy a felebarátunk, embertársunk, az istenadta, még olyanra se sikerült, amilyenre mimagunk. Sírhatunk, s el nem ítéhetünk senkit sem. Nem bűnüldöző vállalat vagyunk, s ítéleteket kiszabó bírák sem. Az Isten tele van fájdalommal, együttszenvetéssel és részvétellel. Nem jó fordítás az, hogy irgalmas. A bíró irgalmas, amikor figyelembe veszi az enyhítő körülményeket is. Az Isten nem a bírói pulpitus oldalán, hanem a szerencsétlenek oldalán áll, tele részvétellel. A moldvai Tatros városában 1466-ban készült huszita bibliában találtam rá erre a fordításra: És léssen tü érdemtek nagy, és lesztek felségnek fiai, mert ő könyöröletes hálátlanokon és gonoszokon. De ez a fordítás se az igazi. Próbálok: Legyetek együttszenvedők, ahogy Atyátok együttszenvedő! Legyetek résztvevők, miként Atyátok résztvevő! Töltsön el titeket a részvétét, ahogy Atyátokat eltölti. Legyen könyörület bennetek, mint

Atyátok könyörülő! Essen meg a szívetek minden emberen, ahogyan az Atya szíve megesik rajtuk! Legyetek tele részvétellel, mint ahogy Atyátok szíve is tele van részvétellel!

Érdemes. Nem járunk rosszul. Úgy mérnek majd nekünk is, ahogy mi mérünk embertársainknak, felebarátainknak. Isten is úgy mér, ember is. Ámen.

Adyliget 2001.

FARKAS ISTVÁN

GONDOLATOK A BARÁTSÁGHOZ...

Bíborpalást

Ha az ember megismer egy tájat - ami azt jelenti, hogy minden zegét-zugát többször is bejárta, akkor a táj angyala ismerősként fogadja. Olyankor aztán előfordul, hogy az ember őrzőangyala, hívhatjuk jobbik énnel is, vagy még jobb talán ha a szívünk szemének hívjuk, szóval ő és a táj angyala igencsak megértik egymást. Olyan ez, mint mikor két jó barát találkozik. Nem kell sokat beszélniük, mégis mindent tudnak egymásról, mert a szívükkel látnak olyan dolgokat, ami más, kívülálló számára láthatatlan és csak hosszasan magyarázva lehetne egy harmadiknak valamit is elmondani belőle, ha egyáltalán lehet.

Szóval aznap nem voltam jóban magammal. Valami belső nyugtalanság volt bennem. Nem találtam a helyemet. Nagymamával is kötekedtem, megütöttem az ujjamat favágás közben és véletlenül még Kormi macska farkára is ráléptem. De hát bizonyára veletek is előfordult már ilyen.

Így utólag visszagondolva az angyalom is elégedetlen lehetett velem, mert valami normálisabb társaságra vágyva este 7 órakor - amikor máskor már a papucsomat is elővettem és irigykedve nézegettem a TV macit, amint a bohóca betakarja - rávett, hogy nekivágjak az erdőnek, csak úgy cél nélkül. Persze most már tudom, hogy volt cél, csak azt nem én határoztam meg.

Már erősen sötétedett, amikor visszafordultam a Disznósárokba és kezdtem kikapaszzkodni a kilátó felé, amikor ismét, mint már annyiszor, hirtelen meglepett a táj angyala. A fák között egy nyiladékon át ki lehetett látni nyugat felé, ahol a nap már lement és csak néhány foszlányfelhő integetett utána. Ahogy megtorpantam még nem is tudtam mi történt, de aztán szinte észrevétlenül a foszlányfelhők elpirultak - ki tudja mit láthattak. Égő pirosságuk egyre sötétebb és sötétebb lett és a látványt - úgy látszik - az ég sem bírta pirulás nélkül. Ahogy a felhők egyre sötétebbek lettek, a pirosan át a bíboron és feketés vörösön keresztül egészen a feketéig, úgy pirosodott, vörösödött el néhány

pillanat késéssel az egész ég belefeketedve a keleti égbolt éjszakájába.

A látvány olyan felséges volt, hogy a nagy rokonnal való találkozás következtében az angyalomat is nyugalom szállta meg. Lassan bandukoltam hazafelé és elhatároztam, hogy másnap nagy szalonnasütést rendezek, minden korábbi bűnöm engesztelése gyanánt, és még Kormi is megkapja a gyulai kolbász végét.

Nyelvtan

Nem tudom észrevettétek-e már, hogy ha az ember csöndben, egyedül sétál az erdőben, vagy ül egy tisztás szélén, vagy egy szikla tetején és éppen nem borítják el az agyát a napi gondok, bajok, vagy a vágyai képei, akkor néha olyan az erdő, a táj, mintha benned folytatódna, vagy te őbenne. Nincs különbség a között, hogy a madár énekel, vagy te dudorászol, a fák susognak, vagy benned támadnak eddig ismeretlen érzések, ötletek, gondolatok. Valahogy olyan ez, mint mikor barátok között vagytok, - no nem haverok, hanem igaz barátok közt - akikkel beszélgetek sem kell ahhoz, hogy mindent tudjatok egymásról. Nem akarjátok meggyőzni, sem legyőzni egymást, egyszerűen úgy és olyannak fogadjátok el a másikat amilyen és ezen változtatni sem akartok.

Na hát, ilyen néha az erdő is. Mész az ösvényen és egyszer csak hallod, hogy a fák, a madarak szólnak hozzád. Mind a maga nyelvén, de te mégis megérted őket mind, sőt válaszolsz is nekik és ők megértenek téged és sok kérdésedre válaszolnak is. Ez az, amikor az erdő tünderei, a táj angyala befogadják a te angyalodat maguk közé, mert meghallják a hangját és meglátják őt a szemedben. Persze, - ahogy mondtam - ha elborítod az angyalodat a vágyaiddal, napi gondokkal és bajokkal, akkor még sóhajtani sem lesz ereje, nem hogy énekelni, beszélgetni és az összeráncolt homlokod redői olyan árnyékba borítják, hogy a legjobb szemű cinketündér sem veszi észre.

Magolás nélkül megismerhetsz egy olyan nyelvet ami "nemzetközi", nemzetközibb, mint az eszperantó, mert ezt minden fűszál és pocok ismeri. Neked sem kell "tanulni" úgy mint a matekot, vagy a történelmet, csak azt a képességet kell kifejlesztened, hogy nyitott legyen a szíved és vele láss.

- Azt meg hogy csináljam - kérdezte Ádám. Csak nem nyúlhatok be fogóval a mellkasomba és nyitogathatom? Ugye nem így gondolod? De akkor hogyan?

Nem hát! Annak, hogy a szíved kinyíljon egyetlen titka van. El kell felejtened önmagadról. Mintha nem is léteznél a környezetedtől külön. Te vagy a fű, a fa, a virág, a lepke és a szarvas is, és te vagy a barátod is és a lenyugvó Nap, meg a Göncölszekér is. Hogy ez lehetetlen? Próbáld meg! Már másnak is sikerült, tehát

neked is sikerülni fog!

- És mi ennek az egésznek az értelme? - kérdezte nagy komolyan Sanyika.

Hát csak az, hogy olyan tudásnak lehetsz a birtokosa, amit másképpen nem szerezhetsz meg, olyan titkokat ismerhetsz meg, amiket a suliban, otthon, a barátok között hasznosíthatsz és talán az életed nagy problémáinak megoldásában is segíteni fognak. Hasonló ez a matekhoz, meg a fizikához, vagy a kémiához. Nem tudhatod mikor lesz szükséged rájuk az életedben, vagy arra az állhatatosságra, amellyel elsajátítottad őket.

Ezek a tündérek és angyalok csak jók tudnak lenni. Csak jót súgnak neked az erdőben, a rosszat nem ismerik, vagy ha ismerik is nem áll rá a szájuk. Tehát amikor elfelejtkezel magadról és rájuk hallgatsz, hagyod hogy ők gondolkozzanak, döntsenek, cselekedjenek helyetted, akkor az jó lesz.

Ha pedig mesének tartod ezt az egészet, kérdezd meg bármelyik cinkét, vagy rigót, amikor énekel, vagy mandulafát, amikor virágzik!

Barlangok

Ugye még nem voltatok barlangban? Vagy talán már voltatok a Pálvölgyiben, vagy az Aggtelekiben? És mire emlékeztek? Arra bizonyára, hogy sötét volt vagy, hogy milyen félelmetes volt, amikor valaki kiáltott egyet, vagy milyen jól el lehetett volna bújni a többiek elől, ha nem féltetek volna egyedül maradni a sötétben. Hát igen. Ez mind-mind jellemző a barlangokra. De ilyenkor a barlang angyala sohasem mutatkozik meg. Ez az angyal is szereti a csendet, a békét, a harmóniát és szereti, ha megszelídítik, ha úgy közelednek hozzá is, mint minden létezőhöz, türelemmel, szeretettel, nyitott szívvel és tenyérrrel. Ilyenkor aztán barátoddá válik és minden kincsét rád bízva, megosztja veled és a titkaiba is beavat. A barlangok titkai nem olyan látványosak, mert sötétben vannak és kincsei csak akkor csillognak, ha az angyal azt akarja, hogy rájuk lelj. Zárkózottabb, bizalmatlanabb, mint a táj vagy a vidék angyala, de feltétlen, segítő barátod, ha megszelídítet.

Jakucs Laci bácsinak volt egy-két barlangkutató csapata, akikkel a Baradla, a Béke és a Vas Imre barlangok feltárásán dolgozott. Néhány alkalommal szerencsém volt, mert én is közéjük tartozhattam. Hát barátocskáim, megvallom őszintén nektek, először ugyancsak szorulásom volt, már a sok idegen szerszám, eszköz - karbidlámpa, kötélhágcsó, sisak - is bizalmatlanná tett, de a többiek, a tapasztaltak lelkesedése hamar átsegített a kezdeti problémákon. A második leszálláskor, már vidáman másztam bele a tíz fokos, hideg vízbe, csúsztam le az agyagos szifonkerülő járatokon, másztam ismeretlen kürtőkben és merültem nyakig az iszapos patakba, ha kellett. Félelem nélkül ereszkedtem le, számomra ismeretlen sötét lyukakba és a felszínre érve a többiekkel együtt fürödtem meg az

épp hogy be nem fagyott patakban. Az élet nagyon vidám volt. Éjszaka aludtunk, nappal pedig már jó korán lemásztunk egy cseppkőbarlangba valamilyen feladattal, vagy anélkül és estig csavarogtunk benne. Enni reggel ettünk, meg este finom tápláló tőkehal májat, vagy szardíniát, konzervet főztünk és jó kis teákat ittunk hozzá. Nem vittünk magunkkal ételt, mert elázott volna, csak csokoládét erősítőnek, meg egy üveg rumot életmentőnek. Amikor lent voltunk annak örültünk, de már egy idő után szerettünk volna friss, tiszta hideg levegőt harapni, amikor meg fent voltunk, már vágyakoztunk a kaland, az izgalom, a felfedezés után. Bejártuk a barlangok minden zugát és meglátogattunk minden híres cseppkövet. Esténként hallgattuk az "öregek" meséit, a korábbi kalandokról, szerencsétlenségekről, melyeknek egy jó részét már ők is csak úgy hallották a régiektől és melyek generációk óta szájról-szájra jártak. Meséltek a denevérek életéről, a nagy árvizekről, egy-egy barlangszakasz beomlásáról, a nagy felfedzésekről, az ősemberek életéről, akik itt lent laktak, de meséltek arról is, hogy milyen barlang ágakat nem sikerült még feltárni. Tündérek persze szóba sem kerültek, mert mi akkor ugyanúgy nem hittünk bennük, mint ti most.

Utána sokáig nem jártam a barlangokban és ha jártam, akkor is csak mint turista, vezetővel a kijelölt, kivilágított úton. Aztán egyszer, amikor már tudtam, hogy vannak angyalok meg tündérek, eszembe jutottak a régi emlékek és megértettem, hogy megbarátkozott velünk a barlang angyala, kegyeibe fogadott és azért mutatta meg nekünk a csodáit és kincseit.

Emlékszem is az egyikre. Már a második szifonkerülő járaton is túl voltunk, tetőtől talpig vizesen és agyagosan, de a karbidlámpák fényétől csillogó szemekkel, amikor az előljáró hirtelen megtorpant. Gyerekek - kiáltotta volna, de a látványtól csak suttogás jött ki a száján. Felcsavartuk a karbidlámpákat és akkor hirtelen megelevenedett előttünk egy hatalmas buzogány. Az alakját nem lehetett jól kivenni, de a felszínén lévő sárga, vörös, zöld, kék kristályok ezerfelé szórták a lámpák fényét a barlangban. Sötét háttér előtt olyan volt, mintha örvénylett, kavargott volna a sok villogó fényes pont, lángolt volna az egész buzogány. Aztán persze közlelő is megnéztük, de akkorra már egyszerű cseppkő oszloppá változott.

Egyszer egy tágas terembe értünk. A lámpák alig világítottak el a hatalmas boltozat tetejéig. Az oldalfalak telis-teli voltak az angyal csipkefüggönyeivel, csipkeszőnyegekkel, az egyik hófehér volt, a másik rozsdavörös, a harmadik narancssárga és a terem lejtős oldalán lefolyó patak szélesen szétterült folyása millió és millió kis fehér csipkés teraszocskából állt össze, mely a fényben úgy hullámzott, mint a szellő fodrozta tó. Az egész terem olyan volt, mint egy elvarázsolt tündérkastély kincseskamrája, vagy tündérkirálynő hálószobája.

Máskor meg szűk, feketefalú alagútban haladtunk

már vagy egy órája, amikor hirtelen kanyarodott a barlang és a kiszélesedett, felmagasodott teremmmé bővült alagút közepén ott állt maga a barlang óriása. Fején hatalmas sisak, kezében lándzsa, hatalmas mellkasát pikkelyezett cseppkő borította, karjain és combjain cseppkő tüskék ezrei tették még félelmetesebbé a látványt. A patak kis erecskévé törpült hatalmas méretei mellett és szelíden tekergőzött a lábai körül.

Igen, ők mind-mind az angyal kincseihez tartoztak és akkor, csak nekünk, kegyeltjeinek mutatkoztak meg. Most is ott vannak. Ott vannak már évmilliók óta. Ha van bátorságotok, megismerkedhettek velük. Csak türelem, szelídség, harmónia, mert különben hiába minden. Odamehettek százszor is, akkor sem mutatja meg az igazi kincseit.

MERZA JÓZSEF

A KISKÖZÖSSÉG: KERESÉS, VÁLASZ ÉS REMÉNY...

1951 őszén egy rendetlenül összedobált könyvkupacra bukkantam a debreceni egyetem alagsorában. Megszüntetett szerzetes-könyvtárból hozták-e oda teherautóval a köteteket, vagy elkobzott magánkönyvtár anyaga volt, nem tudom. Abban az időben sok mindent nem tudott az ember: a könyveknek abban az időben is megvolt a maguk sorsa. Nekem a sors Godin abbé híres könyvét szánta. „La France: pays de mission?” vagyis „Missziós terület Franciaország?” – kérdezte a könyv címe. Lopva kiemeltem a könyvet a többiek közül és olvasni kezdtem. Új világ nyílt meg általa, feltárult előttem az Egyház legkedvesebb lányának vallási nyomora. Mauriactól, Bernanostól és Martin du Gardtól ugyan már tudtam, hogy a kereszténynek mondott ember körül pokol vagy sivatag is lehet a világ, mégis más volt ez az üzenet, néhol egy riportkönyv elevevényével, a huszadik század közepéről. Tényszerű, hatásos, felrázó. Ugyanakkor szenzációs dolognak tűnt, hogy ebben a világban élhetnek lelkes fiatalok, akik az evangéliumi üzenet hatására találkoznak, barátok lesznek, és munkához látnak. Lehet, hogy fagyos körülöttük a világ, irgalmatlanok az emberek, s az egész történetre – tudva vagy nem tudva – ráfeszül két világháború égboltja, de a hitet magukban hordozó fiatalok, Marie és Pierre, Helene és Jacques, fáradhatatlanul dolgoznak az embereket egybefogó szeretet művein. Igen, igen, ez a mi világunk – mondtam első éves egyetemista fejémmel, magam

mögött tudva két miskolci kisközösségi évet. Igen – mondtam lelkesen –, ismerve gimnazista koromból Sanyit, Lacit, Gusztit, Dezsőt és Csubit, Csipkerózsikát, Évát, Marit és Zsuzsát – csupa szívemnek kedves iskolatársamat, vagy templomi padtársamat – a megszüntetett hitoktatás és az első, próbálkozó lépéseit megtevő kiscsoportok életéből. Ott éltem a debreceni közösségek utolsó virágzó évében. Egészen természetes volt, hogy a hitben megállni, tanúságot tenni, az ateista nyomást bírni, egzisztenciánkat kockára tenni, eközben fiatalnak lenni, dolgozni és nevetni akarni csak emberméretű baráti társaságban lehet. Már sötét volt az ég, hamarosan papbarátaink sem voltak, megverték legfőbb pásztorainkat is.

Ha akkor megkérdik: minek látom Magyarországot, azt válaszoltam volna: hadszíntérnek. Csatamezőnek, amelyen az egyház ellenségei győztek, amelyen az utolsó feltételeket diktálták azoknak a legyőzötteknek, akik inkább akartak élni, mint tanúságot tenni.

Fokozatosan változott csak a kép, amíg megvilágosodott: az egyoldalú küzdelem után, de bizony azelőtt is, a Hegyi Beszédet alig vagy egyáltalán nem ismerő, vagy ha ismerő, akkor azt nem vállaló emberek misszióra váró földje lett és volt ez az ország. Elveszték az illúziók, a formális nevelés és a melegházi vallásosság életképtelen külsőségei. Elvesztett volna a hit is, ha nincs akármilyen kis megtartó közösség, egy barát, aki biztat, hogy megálljak. Ha nem olvassuk ronggyá Suhard bíboros szamizdatban terjesztett füzetét az egyházzal az úgynevezett modern kor küszöbén. Azt az írást, amelyet a felsőbb körök nem kedveltek, de amely megerősített minket azáltal, hogy beszélni tudott az időnkint emberien és esendően viselkedő egyházzal.

A nagy közösségről, amely szeplőket és ráncokat is hord, de képes megújulni bűnbánatot tartani tudó tagjaiban. Addig azt hittem, hogy az egyház, amelybe beleszülettem egyetlen és tökéletesen szép. Miért is tudtam volna másként, amikor hiányzott belső önismeretünk, saját egyházkritikánk. Laikus voltam és túl fiatal ahhoz, hogy lássam a válságjeleket és a történelem még csak elkezdte nyitogatni a szememet. Nem tudtam, hogy a diadalmasnak hitt egyházam máshol is súlyos helyzetbe jutott és egy évtized múlva halaszthatatlanná válik, hogy világkonferencián, a II. Vatikáni Zsinaton gondolja át az önmaga és a világ által felvetett kérdéseket. Azt tudtam, hogy hazámban életveszélybe kerültek a vallási

közösségek, azt is tudtam, hogy a már korábban megkezdett kiscsoportos munkától remélhetjük a nehéz idők túlélését, de azt nem tudtam, hogy amit akkor és ott csinálunk, az egyház – kicsiben. Végül azt sem

tudtam, hogy 25 év múlva egy pápai apostoli buzdítás 58-adik paragrafusa fogja immár a világegyház reményének gondolni azt a kisközösségi formát, amit ösztönösen, s valljuk be, kényszerűségből választottunk, mert ha hívők és becsületesek akartunk lenni, másként nem tehattünk.

A század közepének Magyarországon szétnézve azokat a bátor papokat látom, akiknek volt hitük és mondanivalójuk ahhoz, hogy a legalitás és illegitás formáit választva vagy váltogatva, maguk köré gyűjtsenek egy, két, esetleg több tucatnyi fiatal lányt és fiút, merészebb családokat, idősebbeket. Volt kongreganisták, cserkészek, Kalotosok, egyházi iskolába járt diákok keveredtek olyanokkal, akik már nem lehettek vallásos szervezetek tagjai, még hittant sem tanultak rendszeresen. Megformálódtak a baráti körök, a huszadik század házankinti gyülekezetei, a lakásokban vagy kiránduló csapatokban találkozó, a városban és az erdőben egyaránt Istenről beszélni akarók csoportjai. Vezetőik vállalták a letartóztatást, bebörtönzést, a tagok kockáztatták evilági boldogulásukat.

Mindnyájan átértékelték azt a szorongást, amit az egyidejű állami és egyházi tiltás okoz. Tudták, mert tapasztalták, hogy egyházuk egyes papjai is beálltak a feljelentők sorába. Helyzetük reménytelennek is látszhatott, ezért akkor is, most is megkérdezhetjük: mire építettek és milyen példákat követtek a magyar kisközösségi mozgalom úttörői? Kétségtelen, hogy 1900-tól kezdve volt Regnum. Ez a hagyományos közösség kialakított olyan formákat, olyan sejtrendszert, amit föld alá lehetett vinni. Tudatosan képezte vezetőit, akik között megjelentek a laikusok is. Mód volt hát egy csoportrendszer megalakítására, amely hatékony és egységbe fogott munkát tudott végezni. Jól ismert eszmény volt a világi apostol alakja is, legfeljebb most körültekintőbben kellett dolgoznia. Van der Meersch „emberhalásza” sokak eszményévé váltak, hiszen nagyszerű dolog volt tudni, hogy vannak melegszívű emberek, akik elmennek örömhírt hirdetni az egyház által elvesztett munkásság közé. Mondjuk ki, hogy a belga Joseph Cardijn által alapított Jeunesse Ouvrière Chrétienne sokunk számára volt megerősítés, amikor ideológiai szemináriumokon kellett szembesülnünk az egyház munkáellenességét vagy legalább közömbösségét hangoztató vádakkal. Cardijn gyári munkásokból alkotott kiscsoportjai hitet adtak ahhoz, hogy mi is megpróbáljuk megteremtteni a magunk közösségeit, s ha az intézményes egyházszervezet részéről feljelentésre kell számítanunk, akkor az egyházközségi szervezeten kívül. Éppen a marxizmus kihívására és éppen a munkásapostolok életét látva bővült a kiscsoportok horizontja. Túlléptünk a hittantanulás keretein, gondolatainkban és vitáinkban megjelentek a társadalmi elemek, az osztályharc, a szociális igazságosság kérdései. Amint a belga példa

sugallta, a megfigyelés - ítéletalkotás - cselekvési terv hármasságában meg kellett fontolnunk: összhangban vannak-e a társadalmi jelenségek az evangéliummal.

Ha valaki intellektuális beállítottságú volt, odafordulhatott a francia vallási megújulás példáihoz. Az egyházi vezetés ugyan megtette a magáét IX. Pius 1864-es Syllabusától kezdődően azért, hogy elfojtsa a vallási gondolkodást, de a minden igazságra elvezető Léleknek senki sem vethet gátat. A *Commissio de re biblica* 1909-es dokumentuma összes fenntartása mellett is a katolikusok kezébe adta a Szentírást, és ez döntően meghatározta gondolkodásunk alakulását. Az Édouard Le Roy és a lazarista Portal által 1912-ben megalapított Tala csoport heti találkozóinak anyagában már ott találjuk az evangéliumi elmélkedéseket. Az irodalmárokból és természettudományi szakosokból álló egyetemista csoport intenzív szellemi életébe már belefért az ökumenizmus gondolata is, talán túl korán, hiszen Portalnak az anglikán Lord Halifax-szal közös, jól induló munkája zátonyra futott XIII. Leó tiltásán. Mindazonáltal a Tala tipikus kiscsoport volt liturgiával, tanulással, lelkigyakorlattal. Ki tudná felsorolni a katolikus egyházban is kivirágzó bibliakörök seregét, amelyek a közös olvasás és elmélkedés mellett baráti kört is jelentettek. Az *Actio Catholica* keretében működő hitbuzgalmi körök egy-egy papi egyéniség hatására alakították ki sajátos arcukat. Módszert, ötletet kölcsönöztünk más keresztény egyházak gyakorlatából is, hiszen a Szentírás közösségi olvasásában ők sok tekintetben előttünk jártak. A század közepén megjelennek a munkáspapok a gyárakban és a rakpartokon – Gilbert Cesbron oly szép irodalmi emléket állított nekik – és közösségeket teremtve felvetik a világban, a termelésben dolgozó keresztény összes problémáját. Valódi gondokat, nem a plébánia épületéből, hanem olykor a szakszervezeti irodából. A második világháború után megalakul Roger Schütz szerzetesi közössége, amely sajátos találkozási és elmélkedési gyakorlatot alakít ki a világ fiatalsága számára. Ami Taizében van, az nem kisközösség a szó általam használt értelmében, de szellemi hatása nagyon sok kisközösséget hozott létre a világon. Caffarel abbé családosok számára teremt több országra kiterjedő közösségeket, még az özvegyekre is gondol. Indul a *focolare* mozgalom, 1967-ben Pittsburghban megszületik az új, karizmatikus szellemiség. Megelevenedik a bázis, a közösségben egymásra talált emberek körtáncot járnak és Soeur Sourire dalait éneklük. Pere Duval kiül az utcára, vagy be a bisztróba és új, kemény dallamokat gitároz gazdagokról, szegényekről, képmutatókról, vagy a mennyei lakomáról. Ha Lohfink könyvét olvasom a keresztény közösségről, akkor az ajánlásban szereplő keresztnevek sora egy alkotó kiscsoport tagjait sejteti.

Az elmondottak közül sok minden lehetne jámbor keresztény mozgalom, felülről vagy középről kiesztelt új

egyházi módszer a hívók megtartására és összetartására, de az, amit ma Latin-Amerika felmutat nekünk, egészen más, mint egy papi praktika. A solentinei közösség, ahol egyszerű parasztok vitatják meg az evangélium mai üzenetét, vagy a hatvanezernél is több braziliai bázisközösség, amelyeknek papnélküli igeliturgiáin esetleg egy írástudatlan öregebb elnököl, felvázolják azt a mélyreható társadalmi kapcsolódást, amelyben a vallás több mint az uralkodó társadalmi rend felépítményének alrendszeré. Olyan teljes valóság áll előttünk, amely áthatja a szegények egész életét: gondolkodásukat, munkájukat, kölcsönös kapcsolataikat, a munkáltatóhoz fűződő viszonyukat, infrastruktúrájukat, írástudottságukat, urbanizálódásra képességüket. A munkáspapi mozgalom átment Latin-Amerikába, elkísérte néhány európai teoretikusa is. Összefonódott a szociális kérdésekkel csakúgy, mint az etnikai, nemzetiségi problémákkal. Teológiát és gyakorlatot teremtett és az ezredfordulóra biztosan meghatározó lesz a világegyházban. Ezek a szerveződések zömmel a bázison keletkeznek, gyakorta a közép- és felső rétegek akarata ellenére.

Csalódott lehet az, aki neveket, évszámokat, kisközösségi szabályzatokat várt tőlem. Kétségtelen, hogy jegyzékeket is lehet készíteni és végeláthatatlanul sorolni a különféle lelkeségi irányzatokat. Ha azonban valahol meg akarjuk ragadni azt a jelenséget, amelyet a kisközösségek kialakulásának nevezünk, akkor nem szabad megmaradnunk a felületen, hanem lehetőleg a mélyre kell hatolnunk. Azokhoz a meghatározó okokhoz, amelyek miatt kialakultak a kisközösségi struktúrák, függetlenül attól, hogy az illető helyi és időbeli adottságok milyenné színezték őket.

Abban a folyamatban, amelyet keresésnek nevezek, azonosságok mutathatók fel. A felületi jelenségek egyike az, hogy kevés és egyre kevesebb a pap, tehát megoldást kell találni a hívek vallási ellátására. Nosza, vonjuk be a laikusokat a munkába, szenteljünk diakónusokat, hozzunk létre kisebb közösségeket. A kérdés lényege azonban az, hogy miért nincsenek papok annak ellenére, hogy sok más, igen hasznos foglalkozást túlszárnyalva, a papság ma is főtisztelendőnek, excellenciásnak és eminenciásnak nevezett társadalmi kategória. Miért nem akarnak a férfiak tömegesen ilyen kiváló jelzőkkel illetett pályát választani? Milyen betegség bujkál és riasztja el a tenni vágyó erős, szép élethivatást választani akaró fiatalokat a papságtól? Nincs hivatás akkor, amikor az Atya állandóan vonz és a Lélek mindig fűj? Vagy mindezek megvannak, csak a hívást hallók és a hívást követni akarók számára az egyház nem a szabadság országa, hanem hivatalnoki intézmény, kibontakozást nem ígérő szolgáltató üzem, vagy parancsuralmi struktúra? Egyáltalán, mi az Egyház? Statikus vagy változó? Mi csináljuk, mi alakítjuk, vagy ránk rakják,

belekényszerítenek? Kevesek, oligohierarchiák ügye-e az Egyház, vagy az Ország minden tagjáé? Több-e az Egyház a liturgiánál és a szentségek kiszolgáltatásánál? Tud-e hatni a társadalomra, tényleg kovász-e, mint állítja?

Egy pillanatra megállok a kérdések sorolásában, hiszen azt lehet gondolni, hogy egy teljesen hitetlen ember záporozza problémáit a hallgatóira. Nem így van. Vegyük kezünkbe a legelső zsinati okmányt és máris rádöbbenünk, hogy ezek a kérdések – és sok más kérdés is – a világegyház problémái voltak, és a 2500 püspök tudta, hogy a mai világban nincs mód a kereszténységnek szegezett összes többi feladat megoldására, amíg teremtő otthon nem hozunk létre az egész, meg nem különböztetett laosz-nak, népnek. Ezért áll elől a Lumen gentium és ezért állt elől a mi életünkben is a lehetőségeinknek megfelelő egyházforma megteremtése. Ebben a tényben másodlagos szerepe van annak, hogy hazánkban azért kellett létrejönni a kisközösségeknek, mert ehhez az évtizedeken át ideiglenesen itt állomásozó idegen haderő és a velük kollaboráló állami és egyházi kormányzat teljesen Jézus korabeli légkört teremtett; hogy Braziliában a proletárdiktatúra helyett a töke nyomorítja nincsteleenné az embereket, s az uralkodó rétegek megint csak távol vannak tőlük; hogy a jóléti társadalomban a fogyasztás és az elidegenedés tudja ismét kettészakítani a társadalmat. Mondom, másodlagos kérdés, hogy az ilyen vagy olyan diktatúra, avagy éppen a látszólagos szabadságba burkolt még ravaszabb önzés miatt marad az ember egyedül. A tény adott és azt a közösséget keresem, ahol arcom van, ahol megszólítanak, ahol egyedül és barátaimmal együtt is így szólíthatom meg Azt, aki nagyobb minden tisztelendőségénél: Apuci! Mert sokan akarnak kérdezni, de a szöszékre nem lehet felkiabálni; mert sokan akarnak eligazodni, de a rácson keresztül nehéz a beszélgetés. Érveket akartunk és akarunk hallani, de tekintélyi döntéseket közöltek velünk. Ismerni akarjuk egyházunk őszinte történetét, a szentek igazi arcát. Meg akarjuk beszélni, mi kapcsolatuk van nekik a saját életünkhöz. A szakmájában felnőtt laikus nem akar egyházi óvodás maradni, ha már az életét valóban a hitére építi. A felnőtt ember felnőtt kérdésekre akar választ. Ilyenekre: Hogyan van az, hogy a nem politizáló egyház ki tudja szolgálni a mindenkori uralkodó osztály politikai érdekeit? Hogyan lehet megindokolni az igazságos háborút? Miért nem jutottunk előbbre a keresztények kölcsönös megértésében? A felnőtt ember azzal a szomjúsággal és azzal a közvetlenséggel várja a választ, amellyel a számariai asszony fogadta Jákob kútjánál a mély, emberközeli szavakat.

„Que faut-il croire?” – kérdezte egy vékony kis füzet címlapja. A füzetet 1968-ban vettem Párizsban. Pár

évvel a zsinat befejezése után ez volt a kérdés, amit még egy kicsit árnyalok és nem igaztalanul: egyáltalán, miben kell még hinni? A zsinat, amelynek egyháztörténelmi jelentőségét igazában csak a konzervatív tábor mérte fel, feladatot bízott ránk. Az elmúlt 25 év során az egész egyházban meg kellett volna beszélnünk saját ügyeinket oly módon, hogy a legutolsó laikus szava is elhangozzék. Jól tudjuk, hogy ez nem történt meg. A hivatalos egyház mással foglalkozott, és nem szervezte meg Isten népének beszélgetéseit. Nem is szervezhette, mert nem változott meg sem felépítésében, sem beszédmodorában, sem bátorságában. Kevésbé vigasztaló, hogy a környező országok egyházai sincsenek előbbre. Ezzel ellentétben, beszélgetések, elemzések és viták zajlottak a kisközösségi csoportokban úgy, hogy a lelkiismeretre hallgatva, az értelem megvilágításában és az érvek erejével igyekeztünk megtalálni és megformálni azt az igazságot, amelyre rátehetjük az életünket, és amelyet olyan fontosnak tartottunk, hogy másnak is el kellett mondanunk. Tudtuk, hogy minden azon múlik, amit a 2500 püspök is tudott: van-e olyan otthon, ahol mindenki megbecsült és mindenkinek szava van. Mi a történelem erőinek hatására, Isten segítségével és egy horvát jezsuita tanácsa alapján, megtaláltuk ezt a formát. Minden hibánk és tévedésünk ellenére létre tudtuk hozni a Bokrot, amely független kiscsoportok informatív szervezett hálózata a szeretet cselekedeteinek végzésére. Ebben a közösségben kerestük és adtuk meg válaszainkat tehetségünk szerint. Más testvéreink más struktúrákat építettek. Eljön az idő, talán nem is sokára, amikor szabad párbeszédben vitathatjuk meg közös dolgainkat az egész egyház színe előtt. Mert bár értelmekkel és érzelmekkel a Bokorhoz ragaszkodom, tudom, mert megismertem, hogy több egyenértékű válasz is létezhet. Egymás szeretetének és megbecsülésének legszebb bizonyítéka, ha törekszünk a válaszok ekvivalenciájának megmutatására. Szeretni egymás különbözőségeit, ha tudjuk, hogy Isten tetszéséért vannak. Aki kisközösségben él, az alapvetően pluralista és alapvetően türelmes. Ha nem így van, tudatosan vagy tudatlanul a rossz áll mögötte.

Igen, a válaszok. Nem szerzetesrenddel, hitbuzgalmi csoporttal, kongregációval, lelkiismereti iránnyal, fogadalmakkal, egyenruhával, épületekkel akarunk választ adni a kor kérdéseire, hanem nők és férfiak, idősek és fiatalok, házasságok és nőtlenség, elméleti, illetve gyakorlati beállítottságú emberek házkinti gyülekezeteiben megfogalmazott, nem esküben vagy munkavállalási szerződésben, hanem lelkiismeretben kötelező tervekkel és gyakorlatokkal.

Az elmúlt negyven évben minőségi változás történt. A kis gimnazistákból és buzgó hittanáraikból álló kiscsoportok megnöttek, a történelem viharában megedződtek, a világegyházra figyelve távlatot kaptak,

közösségi életükben elmélyítették kapcsolatukat Istennel és barátaikkal, mindennapjaikban pedig elevenen ott álltak a társadalomban. A mai 50-60 évesek kisközössége helyi egyház, amely a nagy egyház részének tudja és akarja magát a szabadsággal, ami kijár egy élet bérrel soha meg nem fizetett hűség és munkája alapján. Ezek a közösségek tudják, hogy korunkban nem írástudók, doktorok és főpapok hiányoznak, hanem pásztorok. Tudják, hogy Jézus közössége az élet derekán álló, egészséges és alkotni vágyó embereken alapul, akik a hirdetés és egybegyűjtés folyamatában elvégzik a rehabilitációs munkát, az irgalmasság műveit is. Tudják, hogy emberi méretű közösségeket kell létrehozni, ahol mindig találkozhat vezető és vezetett, ahol mindenki mindig hallgathatja szavát. Ahol nincsenek közlési gátak, bénító reflexek, ahol az értelem beleépül a lelki és közösségi életbe, és a lelkiismeret szava lép az engedelmesség parancsa helyébe.

Bokor találmányok ezek? Egyáltalán nem! Csupán Bokor-élmények és újrafelfedezések. Marcel Légaut ugyanezeket mondja, amikor beszámol a húszas évekbeli kisközösségi tapasztalatairól. Ő is tudta, hogy a kereső ember nem tudja elkerülni a fájdalmat és gyakorta az egyéni elítélődést. Ő már megfogalmazhatta, hogy a jó pásztor lelki tapasztalatainak alapja a nyitottság és a fájdalom, ha a közösség több akar lenni gyerekek, kultúr- vagy szalonkeresztények önmagukat kellemesen érezni és a felsőbbiség nyájasságában sütkérezni akaró gyülekezeténél. A huszadik század második felére megnőtt kisközösségek vallási tapasztalata az, hogy az egyházban is szükség van a forradalmakra, mert ezek nélkül meghalunk. Tudta ezt minden újító és elítélt, lett légyen az Avilai Teréz vagy Mary Ward, hogy éppen két nőt említsek és nem is ebből a századból.

Ezek történelmi tények, az egyház igazi és őszinte történetének tényei, ahol a királyszerű pápák ragyogása nem fedi el a jó és rossz harcának tényleges erőit. Ezek miatt a történelmi tények miatt vagyok ma is egyházam és kisközösségem tagja. Tudom, hogy újabb és újabb nekilendülések törttek vagy törettek meg. Legnemesebb emberi törekvéseink repedéseibe is befészkelte magát a bűn vagy a tudatlanság. Nem tudom mit ér és meddig él a Bokor. Sok mindent felismertünk azonban Isten Országának törvényeiből, és ezek megfogalmazása, elmondása és megvalósítási akarása kötelez minket. Nem a Bokor hát reményem végső alapja, hanem a jóhír és a lelkiismeret szavának hatalma. A Bokorban élve és hozzá ragaszkodva, végső hitem alapja mégsem egy mai névvel megcímzett közösség, hanem mindazon emberek múltból jövő és a jövőbe tartó sora, akik ilyen vagy olyan neven, szeretetre épülő cselekvési normákban és értelmi megismerésük mindenkorai töredékességében éltek és fogják élni evangéliumi hitüket. Elfogult vagyok, mert a Bokor életem része és

mégis, az elmondottak alapján megkérdem tőletek: ki vádol engem elfogultsággal? Reménykedem, mert tudom, hogy a történelem kohójában megszülető dolgokhoz képest kisiskolás kézimunka minden, íróasztalnál kiagyalt tervezet. Nem mi írtuk az evangéliumot, nem mi eszeltük ki közösségeinket. Magatartási normáinkat a hűség diktálta. Én nem akartam lelkigyakorlatra menni, nem akartam kisközösséget szervezni. Matematikus akartam lenni és nem teológus. Gondtalan vallási életet szerettem volna élni kemény, hasztalannak látszó viták helyett. Ha mindez mégis volt és van, és a lelkiismeretem nem vádol bűnről, akkor azt kell mondanom: élni fog az egyház, mert minden válságos helyzetben lesznek olyan tagjai és csoportjai, akik elindulnak majd azokon az utakon, amelyek egyébként nem kívánnának menni. Egyszerűen azért, mert a szeretet nem tesz lehetővé a városból kifelé vivő utakat.

Minden kudarc ellenére bízom abban, hogy hazai hivatalos egyházunk egyszer megállapítja: érte voltunk és nem ellene. Ha megérti, azt is tudni fogja, hogy a kisközösségek hálózatát élni kell hagyni. Nem harcolni kell ellene, hanem együttműködni vele. A plébánia segítse a kisközösségeket és akkor a kisközösségek is tudják majd segíteni a plébániát. Tekintsük korunkat átmeneti, kísérleti kornak. Azok a struktúrák maradjanak fenn, amelyek életképebbek. Születési folyamatnak, a kisközösségek hálózatai létrejötteként vagyunk a tanúi. Még nem tudjuk, mivé lesz, ami létrejött, de becsüljük a munkát és a hűséget, igyekezzünk megérteni és elfogadni egymást. Marcel Légaut-nak a nehéz helyzetekre érvényes megállapításával fejezem be mondanivalómat: „Csatlakozom azokhoz a keresztényekhez, akik szenvednek és türelmetlenkednek az egyház miatt. De ezt a türelmetlenséget és szenvedést türelemmel és humorral kell elviselnünk.”

1990.

ORBÁN PÉTER

ÍGÉRET

Állhatsz a lábodon,
vagy törve térden,
fekhetsz a porban,
nappal-éjjel.

Azt érzed, senki vagy,
hitedbe a tudat ver éket,
kapaszkodnál,
de nem emel az érdem.

Ám ha elhiszed,
ha akarsz és kéred,
ha a könnyed, s a véred is
odaadod érte,

s ha néma torkodból
szakad fel vezeklő ének,
elold a kőtől az Isten,
s újjászül a Lélek!

(2020. 03.03)

FARAGÓ FERENC
TANYAI SZILÁNKOK...

Mi saját magunk vagyunk saját magunk *testvérei*,
felebarátai és *ellenségei* is.

***

Barátainkat megválaszthatjuk, de *önmagunkat* nem.

***

Ficam. Gyűlöld *felebarátodat*, mint *tenmagadat!*

***

A barátságban *önmagunk mását*, a szerelemben, pedig
önmagunk hiányát keressük.

***

Oda fordulni a *baráthoz*, hátat fordítani az *ellenségnek*,
annyit tesz, mint átölelni a világot.

***

A *barátnak* jót tenni, az *ellenségnek* nem ártani!

***

Van olyan helyzet, amikor nem a *barátainkra*, hanem
az *ellenségeinkre* van szükség.

***

A barátok mindig *belül* vannak, de az ellenség mindig
kívül.

MIKOVICZ LÁSZLÓ

HOMÍLIA..*Lk 1,26-38 Köszöntés*

Egy irodalmi szépségű evangéliumi részt hallottunk és nem is csodálkozhatunk azon, hogy a festők, írók, a filmrendezők kedvelik is ezt a megható szentírási eseményt. Született is számos alkotás és persze mindenki a saját teológiai elgondolása alapján ábrázolja Máriát, Gábor angyalt és az egész történetet. Egy kis háttér ismerettel kezdjük az elmélkedésünket, talán inkább felelevenítve azt, amit már többször hallhattunk a templomban vagy olvastunk róla.

Az ünnep kialakulásában fontos szerepet játszott Jakab ősevangéliuma, amely azt hirdeti, hogy a világ teremtése, Jézus fogantatása és kereszthalála ugyanazon a napon, március 25-én történt. Az ünnep napját úgy számolták ki, hogy Jézus születésének ünnepnapjától, december 25-től visszszámoltak kilenc hónapot, és így március 25-e jött ki. 624 óta van tudomásunk Jézus fogantatásának ünnepléséről. 692-ben a trullai zsinat helyesnek ítélte ünneplését. Azonban az Istenanya dogmáját jóval korábban, 431-ben az efezusi zsinaton mondták ki komoly viták után. A magyar vallási kultúrát is meghatározta és Gyümölcsoltó Boldogasszonynak nevezték el Jézus fogantatásának ünnepét.

Magyar elnevezése onnan ered, hogy a fák oltását ezekben a napokban szokták végezni a gazdák. Gyümölcsoltó Boldogasszony ez a nap, a legszélesebb értelemben vett termékenység ünnepe. Keresztény ünnep, de a gyökerei igen messzire nyúlnak. Ősi hitvilágunkban tetten érhető az istenanya, akinek neve Boldogasszony vagy Boldoganya, s gabonával, gyümölcsel ábrázolják. A székelyek és a csángók Babba Máriához fohászkodna, akinek lába alatt a hold és feje felett a tizenkét csillagból álló koszorú található. Röviden ennyit lehetne mondani az ünnep kialakulásáról, a magyar vonatkozásáról és most próbáljunk üzeneteket kiolvasni az evangéliumi részből, hiszen ez lehet igazán hasznos számunkra.

Mária személyét állítja az evangélista a középpontba. Egy olyan zsidó leányt ismerhetünk meg benne, aki az élete rendkívüli eseménye kapcsán kinyilvánítja a feltétlen bizalmát a szerető Atya irányába. Jézus tanításának is ez az egyik legfontosabb tartalma: bízni a szeretet istenében, mégpedig feltételek szabása nélkül. A bízni vagy "hinni" fogalom tehát Jézusi értelemben azt jelenti, hogy feltétel nélkül és következetesen rábízunk magunkat Istenre. Feltétlenül bízunk Isten jóságában, ami gyakorlatilag abban mutatkozik meg, hogy belebocsátkozunk a feltétlen és ellenszolgáltatást nem váró jóság kalandjába. Ezt láthatjuk Mária esetében is. Ez a bizalom tehát egy belső, látszólag passzív döntés, amelyből azonban az élet minden pillanatát és mozzanatát átfogó, hallatlan aktivitás fakad. Beleértve az Isten igazságainak keresését, a szociális érzékenység kifejlését, a szolgálatkészség erősítését, a békességre törekvést és mindezekről való értelmes beszédet, az igehirdetést is. Jelszerű étellel pedig tanúskodva mindezekről.

Azt mondhatná valaki: Szép, szép ez a bizalom - de mi az alapja? Hiszen Istent (létét és jóságát) sem értelemmel bizonyítani, sem fizikailag megtapasztalni nem lehet. A beléje vetett feltétlen bizalom nem ugyanolyan gyerekes magatartás-e tehát, mint a "vakhit"? Azt mondhatjuk, hogy nem, mert Isten létére és jóságára logikus észérvekkel következtethetünk (ami még egymagában nem jelent bizonyítékokat): -- utal rá a világban tapasztalható rend, szépség, jóság (bár van rendtelenség, csúnyaság és szenvedés is); -- Isten létére és jóságára utal legbenső intuíciónk, megérzésünk (bár nem egyszer utalhat éppen az ellenkezőjére is).

Ennélfogva értelmes és megalapozott, felnőtt viselkedés feltétlenül bízni benne - még olyankor is, amikor semmi sem szól a bizalom jogosultsága mellett; bár érdekes, hogy Jézus szerint ezt a felnőtt viselkedést leginkább a gyerekektől lehet eltanulni (Mk 10,15 Bizony

mondom nektek, aki nem úgy fogadja az Isten országát, mint egy gyermek, nem jut be oda.”).

Az evangélium még egy mondatára reflektálnánk, ami így hangzott: „Íme, az Úr szolgálóleánya: törtéjék velem szavaid szerinti” Az istenbe vetett bizalomnak a gyönyörű megnyilvánulása Mária részéről és valamennyiünk számára példa értékű. Azért komoly feltételei van annak, hogy kimondhasson az ember egy ilyen mélységű mondatot általánosságban. Az egyik feltétele, hogy az ember a szeretet Országá magvalósítására kötelezze el az életét és elmondhassa, hogy teljes mellszélességgel Jézus tanítványa akar lenni. Nem csak vallásos életet kívánok élni, hanem aktív, építő szereplője akarok lenni Isten országának és azon belül az egyházamnak. A világ fiainak észre kell venniük, látniuk kell, hogy az életem erről szól. Ha nem derül ki a törekvésem irány, lehet, hogy a saját készülékben kell keresni a hibát. A másik feltétele – összefügg az elsővel – ismerje Jézus tanítását. Igent mondani csak megismert dologra lehet, csak így van súlya és alapja egyébként pipafüst a kimondott szó. A zsoltáros is hasonlóképpen fogalmaz: „Íme, eljövök, Uram, hogy megtegyem a te akaratodat. „Kívánom a kedves testvéreknek, hogy életük napjait az Isten szeretetének megismerésére szánják és ennek az ismeretnek a birtokában keresse ki-kí a rávonatkozó isteni szándékot, tervet. És ha megtalálta valósítsa is meg, hogy szebb, élhetőbb, emberibb és még inkább szeretettel teli legyen a világunk, vagy annak egy kicsiny zuga, nevezetesen Szendehely, Katalinpuszta, Felsőpetény és Nőtincs.

És, hogy hinni nem is olyan könnyű dolog, és hogy erőfeszítést igényel: azt Ady E. versrészletével illusztrálnám:

Hiszek hitetlenül Istenben,
Mert hinni akarok,
Mert sohse volt úgy rászorulva
Sem élő, sem halott.

Szinte ömölnek tört szívemből
A keserű igék,
Melyek tavaly még holtak voltak,
Cifrázott semmiség.
Most minden-minden imává vált,
Most minden egy husáng,
Mely veri szívem, testem, lelkem
S mely kegyes szomjúság.
Szépség, tisztaság és igazság,
Lekacagott szavak,
Óh, bár haltam volna meg akkor,
Ha lekacagtalak.
Szüzesség, jóság, bölcs derékség,
Óh, jaj, be kellett.
Hiszek Krisztusban, Krisztust várok,
Beteg vagyok, beteg.
Meg-megállok, mint alvajáró
S eszmélni akarok
S szent káprázatokban előttem
Száz titok kavargó.
Minden titok e nagy világon
S az Isten is, ha van
És én vagyok a titkok titka,
Szegény, hajszott magam.
Isten, Krisztus, Erény és sorban
Minden, mit áhitok
S mért áhitok? - ez magamnál is,
Óh, jaj, nagyobb titok.

